

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זרעים סביב לשלחם,
תכלים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת ויחי

אותיות ד • ה • טו

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבניי חי ומזוני

גלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגיונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, וישפיע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

לשוחפת של ברכה בכל ית

מוקד
זרע שמשון

ארץ ישראל
02-80-80-500

ארה"ב
347-496-5657

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רגינה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקי
בכל העולם
וייתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדצה"
צפונה ונגבה"

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

אהרן
בן גיטל בילא
ובל משפחתו
ובל הנלוים אליו

לשפע ברכה
והצלחה גדולה
וסייעתא דשמיא
בכל עכל כל

פְּרִשְׁת וַיְחִי

ד

פְּסוּק (בראשית מז, כט) 'שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי, פֶּרֶשׁ רַשְׁי וְהִשְׁבַּע לִי. וְאִם תֹּאמַר שְׂיֹסֵף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לִּי מִיָּד, לֹא מִיָּד שְׂאֵמַר לִּי שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי, אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ וְכִי

פסוק שים נא ידך תחת ירכי, פרש רש"י והשבע לי, אנכי אעשה כדברך וכי

זָרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

ד

שבועת יוסף היוצרת להבטיח ליעקב להעלותו ולקברו בארץ ישראל

דקדוקים בשבועת יוסף ליעקב

שיקברנו בארץ ישראל, אלא אמר לו בלי שבועה 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ' (שם מז, ל)^א, עד שֶׁהֲצַרְךָ יַעֲקֹב לְחַזֵּר וּלְאָמַר לִּי (שם מז, לא)^ב 'הִשְׁבַּעָה לִּי', שאז נשבע לו, וככתוב (שם) 'וַיִּשְׁבַּע לוֹ'^ג.

וְאִם תֹּאמַר לַתְּרַץ וּלְפִרְשׁ, שְׂיֹסֵף נִשְׁבַּע לִּי מִיָּד כִּשְׂאֵמַר לִּי יַעֲקֹב 'שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי', וְמָה שֶׁכָּתוּב שֶׁאֵמַר לִּי 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה

עַל הַפְּסוּק (בראשית מז, כט)^א 'שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי, פֶּרֶשׁ רַשְׁי, וְהִשְׁבַּע לִי. וְמָה שֶׁבִּיקֵשׁ מִמֶּנּוּ לְשִׁים יָדוֹ תַּחַת יְרֵכִי, הִיא כַּדִּי שֶׁתְּהִיָּה הַשְּׂבֻעָה בְּנִקִּיטַת חִפְצֶךָ.^ב וְקִשָּׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל מָה שֶׁפִּירֵשׁ רַשְׁי, שֶׁמָּה שֶׁאֵמַר יַעֲקֹב 'שִׁים נָא', הוּא לְצוּרֵךְ שְׂבֻעָה, לְמָה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לִּי מִיָּד

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

לו, כמו שפירשתי, שלאחר שהודה להיות תחת ירכי, אמר לו: 'השבעה לי, ע"כ. וההוקוני (פסוק כט) פירש, 'שים נא ידך תחת ירכי, זאת לפנים בישראל, דוגמת תקיעת כף היא, ע"כ. הרי שגם לדעתו לא היתה זו שימת יד לשם שבועה, כמו שהיה אצל אליעזר. ג. לשון הפסוק, 'וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם אֲבֹתִי וַיִּשְׁאֲתֵנִי מִמְצָרַיִם וַיִּקְבְּרֵנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ'. ד. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר הִשְׁבַּעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה'. ה. פירוש, לפי צד זה, מה שאמר יוסף 'אנכי אעשה כדבריך', היינו בלי שבועה. וכך מבואר ברמב"ן (בראשית מז, לא), ובאור החיים (שם מז, כ). וראה עוד להלן. בתרגום יונתן [על פי פירוש חת יונתן] כתב, שבגלל שהוא בנו לא שם ידיו תחת

א. לשון הפסוק, 'וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצֹאֲתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי וְעֲשִׂיתָ חֶסֶד וָאֱמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם'. ב. כמו שפירש רש"י בפרשת חיי שרה (בראשית כד, ב), לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה, כגון ספר תורה או תפילין, והמילה היתה מצוה ראשונה לו, ובאה לו על ידי צער, והיתה חביבה עליו ונטלה, ע"כ. אמנם בכבוד שור (פסוק כט) ביאר, ששימת יד יוסף תחת ירך יעקב, לא היתה לשם שבועה, וזה לשונו, 'שים נא ידך תחת ירכי, השתעבד לך, להיות נתון תחת רגלי לך. וכן כתב עוד להלן (פסוק לא) 'וַיֹּאמֶר הִשְׁבַּעָה לִּי, נִרְאֶה עֲתָה שֶׁשִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי אֵינוֹ עַל דֶּרֶךְ שְׂבֻעָה, אֵלָּא עַל דֶּרֶךְ הַלְוִיָּה מְשׁוּעָבֵד

לִבְנֵי. וְעוֹד קָשָׁה, שְׁתַּבַּת 'ל' מִיַּתְרַת.
וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שְׁמַתְחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל
יַעֲקֹב לְצוּוֹת לְיוֹסֵף בְּצוּוֵי גְמוֹר
שְׁלֵא יִקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיָה לֹא
בְּדִידִיָּה דְיוֹסֵף תִּלְיָא מִיַּלְתָּא, דְּדִילְמָא
פְּרַעָה לֹא יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוֹ בְּאַרְצָא
יִשְׂרָאֵל, אֱלָא אֲדַרְבָּא, יִרְצָה שִׁיקְבְּרוּהוּ
בְּמִצְרַיִם, וְאִין דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת לִבְנֵי

יִרְכִי, אִם פְּנֵי, לְמָה הָזֵר יַעֲקֹב לֹאמֵר
'הַשְּׁבַעָה לִי', תִּרְי שְׁבוּעוֹת לְמָה לִי.
וְעוֹד קָשָׁה, שְׁמַתְחִלָּה יַעֲקֹב אָמַר 'שִׁים
נָא' לְשׁוֹן בְּקָשָׁה (רֵאָה בְּרֻכּוֹת ט, א),
כְּאֵלּוּ מְבַקֵּשׁ הַדְּבָר מֵאִישׁ נְכָרִי דְּרַךְ מְצִיאת
חֵן. וְאַחַר שֶׁאָמַר יוֹסֵף (שֵׁם פֶּסוּק ל) 'אֲנֹכִי
אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶךָ', אִזְ אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן צוּוֵי
'הַשְּׁבַעָה לִי', כְּמוֹ שֶׁהוּא דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת

זֶרַע שְׂמִינִי הַמְּבוֹאֵר

'הַשְּׁבַעָה לִי', כְּמוֹ שֶׁהוּא דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת
לִבְנֵי שֶׁהוּא חַיִּיב לְשִׁמּוֹעַ בְּקוּלוֹ.
וְעוֹד קָשָׁה עַל מָה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב
'הַשְּׁבַעָה לִי', שְׁתַּבַּת 'ל' הִיא מִיַּתְרַת,
שְׂכִיּוֹן שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ בְּפֶסוּק הַקּוּדֵם עַל מָה
יִשְׁבַּע, הִיָּה לוֹ לֹאמֵר לְיוֹסֵף רַק 'הַשְּׁבַעָה'.

הַשְּׁבוּעָה הַרְּאשׁוֹנָה הִיתָה

שִׁיּוֹסֵף רַק יִשְׁתַּדֵּל כַּךְ אֲצֵל פְּרַעָה

וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שְׁמַתְחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל יַעֲקֹב
לְצוּוֹת לְיוֹסֵף בְּצוּוֵי גְמוֹר שְׁלֵא יִקְבְּרוּהוּ
בְּמִצְרַיִם, אֲלָא יַעֲלֵהוּ לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה
לֹא בְּדִידִיָּה דְיוֹסֵף תִּלְיָא מִיַּלְתָּא - הַדְּבָר
אִינּוּ תְלוּי בְּדַעְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף לְבַדּוֹ, אִם יוֹכֵל
לְקַבְּרוֹ בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, דְּדִילְמָא - כִּי שִׁמָּא
פְּרַעָה לֹא יִתֵּן לוֹ - לְיוֹסֵף רְשׁוּת לְקַבְּרוֹ
בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, אֱלָא אֲדַרְבָּא, יִרְצָה
שִׁיקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם, וְאִין דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת

כְּדִבְרֶךָ, הִינּוּ שְׂמִיד נִשְׁבַּע לוֹ כֵּן, וְכִמוֹ
שְׂבִיקֵשׁ יַעֲקֹב מִמֶּנּוּ, אִם פְּנֵי, יֵשׁ לְתַמּוּהָ
לְמָה אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר נִשְׁבַּע כְּשֵׁם יָדוֹ תַּחַת
יָרְכּוּ, הָזֵר יַעֲקֹב לֹאמֵר לוֹ שׁוּב 'הַשְּׁבַעָה לִי',
וּבִיקֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה נּוֹסֶפֶת, שֶׁתִּרְי - שְׁתִּי
שְׁבוּעוֹת עַל דְּבַר אֶחָד, לְמָה לִי.

וְעוֹד קָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, שְׁמַתְחִלָּה
יַעֲקֹב אָמַר לְיוֹסֵף (שֵׁם מִז, כט) 'שִׁים נָא יָדְךָ
תַּחַת יָרְכִי', שֶׁהוּא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה, כְּמִבּוֹאֵר
בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת ט, א), וּמִשְׁמַע מִכַּךְ שֶׁכְּאֵלּוּ
יַעֲקֹב מְבַקֵּשׁ הַדְּבָר בְּלִשׁוֹן בְּקָשָׁה מֵאִישׁ
נְכָרִי - זֶה, דְּרַךְ מְצִיאת חֵן, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ
(שֵׁם מִז, כט) 'אִם נָא מְצִאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ',
וְלֹא כְּמִי שֶׁמְצוּהָ לִבְנוֹ הַמְּחוּיִיב לְשִׁמּוֹעַ
בְּקוּלוֹ, שִׁיעֵשָׂה בְּשִׁבְלֵהּ אִיזָה דְּבַר'. וְאִילוֹ
אַחַר שֶׁאָמַר לוֹ יוֹסֵף 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶךָ'
(שֵׁם מִז, ל), אִזְ אָמַר לוֹ יַעֲקֹב בְּלִשׁוֹן צוּוֵי

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

יִשִּׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי, אִין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה,
כְּלֹמֵר, אֵל תְּקַפִּיד עַל שְׂאֵנִי שׁוֹאֵל מִמֶּךָ שְׁבוּעָתְךָ תַּחַת
יָרְכִי, כִּי הַנִּשְׁבַּע צָרִיךְ לִטּוֹל בִּידוֹ חֶפֶץ שֶׁל מְצוּהָ.
ת. וְכֵן הַקְשָׁה בְּאַלְשִׁיךְ (פֶּסוּק כט, קוֹשִׁיא ח), וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ, כִּי הֵלֵא כְּלָל אֹמְרוֹ יִאֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶיךָ
הוּא שִׁישִׁים יָדוֹ תַּחַת יָרְכּוּ וְיִשְׁבַּע לוֹ, וְאִם כֵּן, לְמָה
אָמַר שְׁנִית 'הַשְּׁבַעָה לִי'. וְגַם, מֵלֵת לִי וּמֵלֵת לִי

יָרְכּוּ לְהַשְׁבַּע לוֹ, אֲלָא אָמַר יִאֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶיךָ.
וְכֵן כָּתַב בְּהַעֲמֵק דְּבַר, שֶׁעַל כֵּן אָמַר לוֹ, 'אֲנֹכִי לְפִי
עֲרִכִי דִי הַבְּטַחְתִּי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶיךָ. וְרֵאָה עוֹד
בְּמִלְכֵיִם, טַעַם שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע לוֹ מִיָּד, לְהִרְאוֹת שֶׁאֵף
שְׂאֵינִי אֲנוֹס מִחַמַּת הַשְּׁבוּעָה, יַעֲשֶׂה כְּדִבְרֵי יַעֲקֹב.
ו. לְשׁוֹן הַגְּמֵרָא, אִין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה.
ז. וְכִבְר עֵמֵד עַל זֶה כְּהַדָּר וְקִנִּים עַל הַתּוֹרָה, וּפִירֵשׁ,

לְרִמּוֹ לַיעֲקֹב, שֶׁהַדָּבָר יִהְיֶה כְּדָבָרוֹ שֶׁ
יַעֲקֹב שִׁדְבַר בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה, לְפִי שֶׁהַדָּבָר
תְּלוּי בְּדַעַת פְּרָעָה. אָבֵל אִם פְּרָעָה לֹא
יִרְצָה לִתֵּן לוֹ הַרְשׁוּת, אִין כָּאִן מְקוֹם
לְהִשְׁבַּע לַעֲשׂוֹת כָּל מֵאֲמָצִי כַחוֹ, שְׂאִינוּ
מִן הַדִּין לְהַרְבּוֹת הַפְּצָרוֹת לְמִלְדָּה,
וְהַשְּׁבוּעָה תִּהְיֶה בְּמִלָּה מְעִיקְרָא.

בְּצוּוֹי גְּמוּר מֵה שֶׁתְּלוּי בְּדַעַת אַחֲרִים.
וְלָכֵן אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה, שְׂיִשְׁבַּע לוֹ
לַעֲשׂוֹת כָּל מֵאֲמָצִי כַחוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל עַל זֶה
כְּדִי שֶׁפְּרָעָה יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת.
וַיֹּסֵף הַשִּׁיב 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדְבָרְךָ',
וַיְהִי לוֹ לִזְמַר רַק 'אֲנֹכִי
אֶעֱשֶׂה', וְתוֹ לֹא. אֲלֵא כִּף רָצָה יוֹסֵף

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

שִׁיבֶקֶשׁ מַעֲט אֲצֵל פְּרָעָה לְהַרְשׁוֹת לוֹ
לְקַבְּרוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל^ט.

אָבֵל אִם פְּרָעָה לֹא יִרְצָה לִתֵּן לוֹ הַרְשׁוּת
אַחֲרֵי בְקִשָּׁה מוֹעֲטֵת זֹה, אִין כָּאִן מְקוֹם
לְהִשְׁבַּע לַעֲשׂוֹת כָּל מֵאֲמָצִי כַחוֹ וְלִהְפַצִּיר
הַרְבֵּה אֲצֵל פְּרָעָה עַל עֵנִין זֶה, מִפְּנֵי שְׂאִינוּ
מִן הַדִּין לְהַרְבּוֹת הַפְּצָרוֹת לְמִלְדָּה. וְהַשְּׁבוּעָה
שֶׁנִּשְׁבַּע יוֹסֵף לַיעֲקֹב, תִּהְיֶה בְּמִלָּה
מְעִיקְרָא, כְּלוּמַר, שֶׁאִם יוֹסֵף יִבְקֵשׁ מַעֲט
מִפְּרָעָה וְלֹא יִצְלִיחַ בְּכֵךְ, וַיִּקְבֹּר אֶת יַעֲקֹב
בְּמִצְרַיִם, לֹא יִהְיֶה נֹחֵשׁ לוֹ שֶׁעוֹבֵר עַל
הַשְּׁבוּעָה, וְאִף שֶׁלֹּא נִשְׁתַּדַּל הַרְבֵּה אֲצֵל
פְּרָעָה כְּפִי שֶׁבִיבֶקֶשׁ יַעֲקֹב, לְפִי שֶׁהוּא
נִשְׁבַּע רַק לְבִקֵּשׁ מַעֲט מִפְּרָעָה עַל עֵנִין זֶה
וְלֹא יוֹתֵר מִכֵּךְ, וְהִרִי קִיִּים דְּבָרוֹ.

בַּשְּׁבוּעָה הַשְּׁנִיָּה הַבְּטִיחוֹ שִׁיבְרָהוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל
וְכִינּוֹן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שִׁיבְרָהוּ נִשְׁבַּע לוֹ רַק
שִׁיבֶקֶשׁ מַעֲט אֲצֵל פְּרָעָה עַל עֵנִין הַקְּבוּרָה
בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ לְהִשְׁתַּדֵּל
הַרְבֵּה וְלִהְפַצִּיר בּוֹ עַל כֵּךְ, וְכְפִי שֶׁהִבִּין
מִמֶּה שֶׁדִּיבַר יַעֲקֹב אֵלָיו בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה,

לָכֵן בְּצוּוֹי גְּמוּר לַעֲשׂוֹת מֵה - דְּבַר שְׂאִינוּ
תְּלוּי רַק בְּדַעַת הַבֵּן אִם לַעֲשׂוֹתוֹ אִם לֹא,
אַלֵּא הוּא תְּלוּי גַם בְּדַעַת אַחֲרִים, שֶׁהִרִי
אִין בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן אִם לֹא יִסְכִּימוּ
הָאַחֲרִים שִׁיעֲשֶׂה כֵּן.

וְלָכֵן אָמַר לוֹ 'שִׁים נָא' בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה,
שְׂיִשְׁבַּע לוֹ רַק לַעֲשׂוֹת כָּל מֵאֲמָצִי כַחוֹ
לְהִשְׁתַּדֵּל עַל זֶה הַרְבֵּה אֲצֵל פְּרָעָה,
וְלִהְפַצִּיר בּוֹ, כְּדִי שֶׁפְּרָעָה יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת, אֲךְ
לֹא צִיּוּה עֲלָיו לְהִשְׁבַּע לוֹ בְּאוֹפֵן מוֹחֲלֵט
שִׁיבְרָנוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּסֵף הַשִּׁיב וְנִשְׁבַּע, 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה
כְּדְבָרְךָ', וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה שֶׁהָיָה לוֹ לִזְמַר
בְּשׁוּבַעְתּוֹ רַק 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה', וְתוֹ לֹא - וְלֹא
יוֹתֵר מִכֵּךְ, שֶׁמִּזֶּה הִיָּה מִשְׁמַע שִׁיבְרָהוּ
נִשְׁבַּע לְאִבּוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁבִיבֶקֶשׁ, וְהִינּוּ
שִׁיבְרָהוּ וְיִתְאַמֵּץ כְּכֹל כּוּחוֹ עַל עֵנִין זֶה.
אֲלֵא בּוּדָאִי כִּף רָצָה יוֹסֵף לְרִמּוֹ לַיעֲקֹב,
כְּמֵה שֶׁהוֹסִיף לִזְמַר 'כְּדְבָרְךָ', שְׂאִכֵּן הַדָּבָר
- הַשְּׁבוּעָה יִהְיֶה 'כְּדְבָרְךָ שֶׁל יַעֲקֹב', שֶׁדְּבַר
בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה, לְפִי שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בְּדַעַת
פְּרָעָה, וְעַל כֵּן גַם הוּא נִשְׁבַּע לוֹ רַק

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

כתב לפרש, 'אנכי' מצד עצמי, 'אעשה כדברך' בכל

שתיים מיותרות. עיי"ש תירוצו. ט. כספורנו

אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ'. וְזֹאת הַשְּׁבוּעָה
הוא התקון והעצה שַׁנְתָּן לְיוֹסֵף, כְּדִי
שְׁפָרְעָה יְהִי מְכָרָח לְתָן לוֹ רְשׁוֹת, כְּמוֹ
שְׁאָמְרוּ ז'ל.

וְלִבְּנֵי אָמֵר לוֹ יַעֲקֹב הַשְּׁבִיעָה לִּי
לְעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה, שְׂאֵז לֹא
יֻכַּל פְּרַעַה לְמָאן, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ ז'ל (סוטה
לו, ב) עַל פְּסוּק (בראשית ג, ו) 'עֲלֶה וּקְבַר אֶת

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

יגלה שהוא מכיר בלשון הקודש, ואילו
פרעה אינו מכיר בלשון זו, שזה בזיון
גדול לפרעה, שיוודע לכל שהמשנה
למלך חכם הוא יותר מהמלך. ולפי
שפרעה לא ירצה שיוסף יגלה דבר זה,
ירשה לו לקבור את אביו בארץ ישראל
כפי שנשבע, ולא יצטרך להשאל על
השבועה שנשבע ליעקב ולהתירה, כדי
שלא ישאל גם על השבועה שנשבע
לפרעה אודות ידיעתו בלשון הקודש.

ונמצא שזאת השְׁבוּעָה שהשביע יעקב
את יוסף שיבטיח לו להעלותו לארץ
ישראל, ולא שישתדל בלבד, הוא התקון
- ההכנה והעצה שַׁנְתָּן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, כְּדִי
שְׁפָרְעָה יְהִי מְכָרָח לְתָן לוֹ רְשׁוֹת להעלותו
לארץ ישראל, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רבותינו ז'ל^ב.

לִבְּנֵי, אָמֵר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בפעם השניה
בלשון ציווי, 'הַשְּׁבִיעָה לִּי' לְעֲשׂוֹת הַדָּבָר
הַזֶּה, היינו שתבטיחני לקבור אותי בארץ
ישראל, ולא רק לבקש בקשה מועטת על
כך אצל פרעה, שְׂאֵז אפילו אם יוסף יבקש
מפרעה על כך אפילו פעם אחת, לֹא יֻכַּל
פְּרַעַה לְמָאן ולא להרשותו לקבור שם,
כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רבותינו ז'ל בגמרא (סוטה לו,
ב) 'עַל הַפְּסוּק (בראשית ג, ו) ^א 'עֲלֶה וּקְבַר אֶת
אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ', שרק לפי שהשביע
יעקב את יוסף, הרשה פרעה ליוסף
לקבור בארץ ישראל, מפני שאם ימאן
להרשות לו לעשות כפי שהשביעו יעקב,
ויצוה ליוסף להשאל על השבועה
ולהתירה, יאיים עליו יוסף שישאל גם
הוא על השבועה שנשבע לפרעה, שלא

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בארץ ישראל], אמר ליה [פרעה ליוסף], זיל איתשיל
אשבועתך [לך ותישאל על שבועתך להתירה]. אמר
ליה, ואיתשילי נמי אדיך [אם כן, אני אשאל גם כן
על השבועה שנשבעתי לך שלא לגלות על לשון
הקודש שאני מכיר ולא אתה], ואף על גב דלא ניחא
ליה [ואף על פי שלא היה נוח לפרעה שיוציאו את
מיטת יעקב ממצרים], אמר ליה, 'עלה וקבור את
אביך כאשר השביעך' [ולא תישאל על השבועה
שנשבעת לאביך, לפי שפרעה פחד שמא ישאל גם על
השבועה שנשבע לו, ויגלה שפרעה אינו מכיר בלשון
הקודש כמוהו, ויתבוהו]. יא. לשון הפסוק,
יִיאָמֵר פְּרַעַה עֲלֶה וּקְבַר אֶת אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ.
יב. ראה אבן עזרא (פסוק ל) שמבואר כן בקיצור
לשונו. ובאלשיך (שם) כתב, וזה לשונו, 'על כן חזר

כחי. י. לשון הגמרא, בא גבריאל ולימדו
[ליוסף] שבעים לשון וכו', כל לישנא דאישתעי פרעה
בהדיה אהדר ליה, אישתעי איהו בלשון הקדש, לא
הוה קא ידע מאי הוה [בכל לשון שהיה פרעה
מדבר עם יוסף, היה יוסף עונה לפרעה באותו לשון,
אמנם כאשר יוסף דיבר עם פרעה בלשון הקודש לא
ידע פרעה מה יוסף אומר, לפי שלא הבין פרעה את
לשון הקודש]. אמר ליה, אגמרי. אגמריה ולא גמר
[אמר פרעה ליוסף, למדני לשון הקודש, וניסה יוסף
ללמדו, אך פרעה לא הצליח ללמדו]. אמר ליה,
אישתבע לי דלא מגלית. אישתבע לו [אמר לו פרעה
ליוסף, השבע לי שלא תגלה שאתה מכיר בלשון אחת
שאני איני מכיר, ונשבע לו יוסף שלא יגלה]. כי אמר
ליה [יוסף לפרעה] 'אבי השביעני לאמורי' [לקבור

אֲלֵא בְּשִׂיתָן לָךְ פְּרֻעָה רְשׁוּת, אֲבָל
לְעֵין הָעוֹלָם הִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה.
וּכְשֶׁאָמַר לוֹ פְּרֻעָה, זֵיל אִיתְשִׁיל
אֲשִׁבְעֶתְךָ, אָמַר לִיה, אִיתְשִׁיל נְמוּ
אֲדִידֶךָ וְכו', כִּדְאָמְרִינָן בְּפֶרֶק קַמָּא
דְּסוּמָה (שם).

וּלְפִי שֶׁהָיָה אֲפָשָׁר שְׂאָף לְאַחַר
הַשְּׁבוּעָה פְּרֻעָה יִקְשֶׁה לְבוֹ
וְלֹא יִרְצֶה לְתַן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוּ בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצְאָת הַשְּׁבוּעָה בְּמַלְהָ. לְכַךְ
הוֹסִיף תִּבְת ל'י, כְּלוּמַר, הַשְּׁבַע לִי, עַל
דְּעִתִּי, וְאֲנִי אֵין דְּעִתִּי שְׂתַחֲוֹל הַשְּׁבוּעָה

זֶרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

עֲבַרְת עֲלֶיהָ, וְאֵין לָךְ לַחֲשׁוֹשׁ שְׂמָא
תַּעֲבוּר עַל הַשְּׁבוּעָה".

פְּרֻעָה סְבוּר הִיָּה שְׁהִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה
וְאִף¹⁰ שֶׁהַשְּׁבוּעָה הַשְּׁנִיָּה הִיתָה עַל
דְּעַת יַעֲקֹב, וְהִיתָה מִתְּבַטְּלַת אִם לֹא יוֹכֵל
יוֹסֵף לְקִיּוּמָה, אֲבָל מְכַל מְקוֹם לְעֵין כֹּל
הָעוֹלָם, וְגַם פְּרֻעָה בְּכֻלָּל, הִיָּה נִרְאָה
שֶׁהַשְּׁבוּעָה הִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה, וְלֹא הִיתָה
עַל דְּעַת יַעֲקֹב. וְלִכֵּן כְּשֶׁאָמַר לוֹ פְּרֻעָה
לְיוֹסֵף, זֵיל אִיתְשִׁיל אֲשִׁבְעֶתְךָ - לָךְ וְהִשְׁאֵל
עַל הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לְאֲבִיךָ לְהַעֲלוֹתוֹ
וּלְקַבְּרוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְתוֹכֵל לְקַבְּרוֹ
בְּמִצְרַיִם, אֵיִים עֲלֵינוּ יוֹסֵף, וְאָמַר לִיה, אִם
כֵּן שְׂאֵתָה מְכַרִּיחֲנִי לְהִשְׁאֵל עַל הַשְּׁבוּעָה
שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לְאֲבִי, אִיתְשִׁיל נְמוּ אֲדִידֶךָ וְכו'.

הַשְּׁבוּעָה הִיתָה עַל דְּעַת יַעֲקֹב
כְּדִי שֶׁתְּבַטֵּל אִם פְּרֻעָה יִמָּאן

וּלְפִי שֶׁהָיָה אֲפָשָׁר, שְׂאָף לְאַחַר
הַשְּׁבוּעָה, שֶׁהַשְּׁבִיעַ יַעֲקֹב אֵת יוֹסֵף בְּפַעַם
הַשְּׁנִיָּה, לְהַעֲלוֹתוֹ מִמֶּשׁ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
מְכַל מְקוֹם פְּרֻעָה יִקְשֶׁה לְבוֹ, וְלֹא יִרְצֶה
לְתַן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
וְנִמְצְאָת הַשְּׁבוּעָה בְּמַלְהָ - שְׂוִוֹסֵף עֲבַר עַל
הַשְּׁבוּעָה, וְהִיָּה יַעֲקֹב חוֹשֵׁשׁ, שְׂמָא מִשׁוּם
כֵּךְ לֹא יִרְצֶה יוֹסֵף לְהַשְּׁבַע לוֹ פֶּן יַעֲבוּר
עֲלֶיהָ. לְכַךְ הוֹסִיף יַעֲקֹב תִּבְת ל'י, וְאָמַר
'הַשְּׁבַע לִי, כְּלוּמַר, הַשְּׁבַע לִי, כְּלוּמַר,
עַל דְּעִתִּי, וְאֲנִי אֵין דְּעִתִּי שְׂתַחֲוֹל הַשְּׁבוּעָה
אֲלֵא בְּשִׂיתָן לָךְ פְּרֻעָה רְשׁוּת, אֲבָל אִם לֹא
יִתֵּן לָךְ רְשׁוּת, אֵין דְּעַתִּי לְהַשְּׁבִיעֶךָ,
וְנִמְצָא שְׂלֹא חָלָה הַשְּׁבוּעָה מִתְּחִילָתָה וְלֹא

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בו, והיות שאין זה ודאי שיוכל לעשותו, לכן נמנע מלהשביעו על כך באופן של ציווי, כיון שאין הדבר מוחלט שתועיל כנגד פרעה, וכמו שכתב רבנו שיתכן שפרעה יקשה את לבו, לכן היה סומך יעקב על כך שאם יוסף יפציר הרבה, יצליח לעשות כבקשתו. אולם מאחר שראה יעקב שיוסף אינו מסכים להפציר הרבה רק מעט, היה מוכרח יעקב לדבר אליו בלשון ציווי ממש ולהשביעו על כך, כי בכך יהיה בזה גם עיצה להכריח את פרעה אף כשיבקש ממנו פעם אחת. טו. רבינו מתרץ כאן מה שקשה לכאורה, שאם באמת היתה השבועה על תנאי, ואם לא היה

ואמר 'השבעה לי, כלומר, כמו שנשבעת לזולתי הוא פרעה, השבע גם לי. והוא מטעם הנזכר לעיל, פן ימאן פרעה, ויודה על ידי שבועה זו פן יעבור גם שבועתו, כמדובר למעלה. ואז הבין יוסף בדברים, וישבע לו גם הוא. יג. גם באור החיים (שם) ביאר שפירוש 'השבעה לי', הוא כמו על דעתי. אך פירש הענין באופן אחר, עיי"ש. יד. יש לדקדק לפי פירושו של רבינו, מדוע יעקב לא ציוהו מיד בתחילה שישבע לו, ובכך יהיה בזה עצה כנגד פרעה. ונראה שהטעם לכך הוא בסברת רבנו בתחילת דבריו שאין הדרך לאב לצוות את בנו על דבר שאין תלוי

פסוק ועשית
עמדי חסד
ואמת, פרש
רש"י חסד
שעושים עם
המתים הוא
חסד של
אמת שאינו
מצפה וכי

ה

פסוק

(בראשית מז, כט) 'ועשית עמדי חסד ואמת, פרש רש"י, 'חסד ואמת',

חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמנת, שאינו מצפה לתשלום גמול.

זרע שמשון המבואר

אשאל גם על השבועה שנשבעתי לך שלא אגלה שאני מכיר בלשון הקודש ולא אתה, ומתוך שפרעה פחד שמא יתגלה בזיונו

שיוסף יותר חכם ממנו, הוכרח להרשות לו להעלות את יעקב לארץ לישראל, בראמרין בגמרא בפרק קמא דסוטה (סם)טו.

ה

יוסף קיבל שכר עבור הטירחא היתירה בקבורת יעקב

דקדוק בדברי רש"י שיוסף עשה חסד עם אביו בלא תשלום גמול בפסוק (בראשית מז, כט) 'ועשית עמדי חסד ואמת, פרש רש"י, חסד ואמת, חסד שעושים בני אדם עם המתים בענייני קבורתם, הוא חסד של אמנת - חסד גמור,

לפי שזה שעושה חסד עם המת ומתעסק בקבורתו, אינו מצפה לתשלום גמול מן המת על המעשה שעשה, שהרי אין ביכלתו של המת לשלם לו גמולו, והוא מתעסק בו לשם מצות גמילות חסד בלבד.טו

ציונים ומקורות

יכול לקיימה היתה בטילה למפרע, אם כן, שוב לא יחוש פרעה למאן ליוסף, שהרי באופן זה השבועה בטילה. על כן מתרץ רבינו, שהתנאי לא היה ידוע לפרעה. טז. סיכום: מתחילה ביקש יעקב מיוסף שישבע לו שיתאמץ הרבה אצל פרעה, ויפציר בו להרשותו לקברו בארץ ישראל, אבל לא שבועה מוחלטת לקברו שם אף נגד רצון פרעה. ולכן נאמרה בקשת שבועה זו בלשון נא' שהוא לשון בקשה, ולא בלשון ציווי. אמנם יוסף לא רצה להשבע כן, לפי שאינו מדרך הארץ להשתדל הרבה אצל המלך, ולכן נשבע לו רק שיעקב מעט מפרעה לקבור את אביו בארץ ישראל. ולפיכך הוצרך יעקב לחזור ולהשביע את יוסף בשבועה מוחלטת ובלשון ציווי שיקברנו בארץ ישראל, כדי שיוסף יוכל לאיים על פרעה, שאם יכריחנו להשאל על שבועתו ולהתירה, הוא ישאל גם על השבועה שנשבע לו שלא יגלה שהוא מכיר בלשון הקודש ולא פרעה. אמנם, לפי שיעקב חשש שמא גם כשיאיים עליו יוסף כן, לא ירשה לו פרעה להעלותו למצרים ונמצא שיעבור על השבועה, ואולי מחמת חשש זה לא ירצה יוסף להשבע, על כן תלה

יעקב את השבועה בדעתו, ואמר לו 'השבועה לי כלומר, על דעתי, שדעתו היתה להשביעו רק בתנאי שפרעה יתרצה לכך, ואם לא יתרצה יתגלה למפרע שהשבועה לא חלה. אך מכל מקום לא רצה יעקב שתנאי זה יתגלה, רק שפרעה ושאר האנשים יחשבו שהשבועה היא בלי תנאי, כדי שיוכל יוסף לאיים על פרעה וכו"ל. יז. לשון הפסוק 'ויקברו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ואמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ריכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים'. יח. וכן הוא במדרש (ב"ר צו, ה) 'ועשית עמדי חסד ואמת', וכי יש חסד של שקר, שהוא אמר 'חסד ואמת' למה כן, משל הדיוט אומר, מית בריה דרחמך טעון, מת רחמך פרוק. אמר לו, אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי, הוא חסד של אמנת, אל נא תקברני במצרים. יט. כלומר, אבל החסד שעושים עם החיים אינו של נקרא 'חסד של אמנת', לפי שזה שעושה את החסד, אינו עושהו רק לשם חסד גמור, אלא מחשב בדעתו שמא יצטרך הוא לאיזה חסד מהאדם שהוא עכשיו עושה לו את החסד.

בְּרֵאשִׁים (שם) וּבִיפֶה תֵאָדָר (השלם, ב"ר צו, ה).
 וְנִרְאָה לֹאמַר, שְׁיַעֲקֹב לֹא צָוָה לְיוֹסֵף,
 אֶלָּא שְׁלֹא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם.
 אֶלָּא שְׁיוֹסֵף רָצָה לְהוֹסִיף עַל הַמִּצְוָה,
 וְלִהְיוֹת הוּא עֲצֻמוֹ מִתְּעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ,
 וּבְדִלְקָמֶן בְּסֻמוּךְ (אות ו). וְנִגְדָה מֵהַ
 שְׁהִבְטִיחוֹ שְׁלֹא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, זֶה הָיָה

הַקְּשׁוֹ הַמְּפָרְשִׁים, שְׁהָרִי רִשׁ"י עֲצֻמוֹ
 כְּתִב לְקָמֶן עַל פְּסוּק (שם מח, כב)
 'וְאֵנִי נִתְתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד עַל אֲחִיד', לְפִי
 שְׁאֵתָה טוֹרַח לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתִּי, וְגַם
 אֵנִי נִתְתִּי לְךָ נִחְלָה שְׁתִּקְבֵר בְּהַ, עַכ"ל.
 אִם כֵּן, אֵינּוּ עוֹד חֹסֵד שֶׁל אֲמֵת, שְׁהָרִי
 שְׁלֹם לֹא גָמְלוֹ שְׁנָתָן לֹא נִחְלָה. וְעֵינִי

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

רש"י, וּבִיפֶה תֵאָדָר (השלם, ב"ר צו, ה) שְׁעֻמְדוֹ
 בְּקוֹשֵׁי זו, וְרֵאָה בְּדַבְרֵיהֶם מֵה שְׁתִּירְצוּ.²⁰

תְּשׁוּלֹם הַגְּמוּל גִּיתָן עַל שְׁהוֹסִיף וְטֹרַח
 בְּעֻצְמוֹ בְּקַבּוּרַת אָבִיו

וְנִרְאָה לֹאמַר, שְׁיַעֲקֹב לֹא צָוָה לְיוֹסֵף
 שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ יִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, אֶלָּא שְׁלֹא
 יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, וְיִשְׁתַּדֵּל אֲצֵל פְּרַעֲהַ שִׁיתָן
 רְשׁוֹת לְהַעֲלוֹתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שְׁיוֹסֵף
 רָצָה מִעֲצֻמוֹ לְהוֹסִיף עַל הַמִּצְוָה, וְלִהְיוֹת
 הוּא עֲצֻמוֹ מִתְּעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, שְׁיוֹסֵף עֲצֻמוֹ
 קָבַר אֶת יַעֲקֹב, וּבְדִלְקָמֶן בְּסֻמוּךְ (אות ו).²¹

וְנִגְדָה מֵהַ שְׁהִבְטִיחוֹ יוֹסֵף לִיעֲקֹב,
 שְׁלֹא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, זֶה הָיָה 'חֹסֵד שֶׁל'

וְהַקְּשׁוֹ הַמְּפָרְשִׁים²², שְׁהָרִי רִשׁ"י עֲצֻמוֹ
 כְּתִב לְקָמֶן עַל הַפְּסוּק (שם מח, כב)²³ 'וְאֵנִי
 נִתְתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד עַל אֲחִיד', לְפִי²⁴ שְׁאֵתָה
 - יוֹסֵף טוֹרַח לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתִּי, לִכֵּן וְגַם
 אֵנִי - יַעֲקֹב, נִתְתִּי לְךָ נִחְלָה שְׁתִּקְבֵר בְּהַ,
 וְאֵיזוֹ זו, זו שְׁכָם, עַכ"ל, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק
 הוּא, שֶׁהֵעִיר שְׁכָם תִּינָתֵן לְיוֹסֵף, חֵלֶק
 אֶחָד נוֹסֵף עַל חֵלְקוֹ עִם שָׂאֵר אַחִיו, וְאִם
 כֵּן, הַחֹסֵד שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף עִם אָבִיו, אֵינּוּ עוֹד
 'חֹסֵד שֶׁל אֲמֵת', שְׁהָרִי יַעֲקֹב בְּעֻצְמוֹ שְׁלֹם
 לֹא גָמְלוֹ - שְׁנָתָן לֹא שָׁכַר עַל הַחֹסֵד
 שִׁיתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, שְׁנָתָן לֹא נִחְלָה. וְעֵינִי
 בְּרֵאשִׁים [רְבִי אֵלִיהוּ מְזַרְחִין] עַל פִּירוּשׁ

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

מִכָּל מְקוֹם לֹא גִילָה לוֹ אֵז דְּבַר זֶה, כְּדִי לְרַאוֹת אִם
 יוֹסֵף יִקְבַּל עֲלָיו בְּאֵהְבָה, וְלִכֵּן אָמַר לוֹ שִׁיעֲשֵׂה עִמּוֹ
 'חֹסֵד שֶׁל אֲמֵת', כְּלוֹמֵר, שְׁלֹא לְשֵׁם תְּשׁוּלֹם גְּמוּל,
 וְלֵאחֲרַי שְׁקִיבֵל עֲלָיו בְּאֵהְבָה, גִּילָה לוֹ אֵת מִתְּנָתּוֹ.
 וּבְמוֹשֵׁב זְקִינִים עֲהָ"ת לְבַעֲלֵי הַתּוֹסֵפוֹת הִירָץ, שֶׁכֵּךְ
 כּוֹונַת הַפְּסוּק, שִׁיעֲקֹב בִּיקֵשׁ מִיוֹסֵף לְעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֹסֵד
 שֶׁכְּשֵׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ עִם שָׂאֵר הַמֵּתִים הוּא 'חֹסֵד שֶׁל
 אֲמֵת', אִף שֶׁאֲצֵל יַעֲקֹב לֹא הָיָה זֶה 'חֹסֵד שֶׁל אֲמֵת'.
 בְּדַבְרֵי דוֹד הַט"ז (בְּרֵאשִׁית מו) כְּתִב, הִכִּי קָאֵמַר
 יַעֲקֹב, אֵתָה לֹא תִכּוּיִן לְתִשְׁלוֹם גְּמוּל אִף עַל פִּי שְׁאֵנִי
 אֲתָן שְׁכָרְךָ, כְּדֹרֵךְ אֵל תְּהִי כְּעַבְדִּים הַמְשֻׁמְשִׁים אֵת
 הַרְבַּ עַל מִנַּת לְקַבֵּל פְּרִס, דּוּדַאי יוֹדַע הַעֲבַד הַהוּא
 שִׁיְהִיָּה לוֹ פְּרִס, מִכָּל מְקוֹם, לֹא יֵהָא כּוֹונַתוֹ עַל זֶה
 הַפְּרִס. כְּדִי לְהֵלֵךְ מִבְּאֵר רְבִינוֹ, שְׁאִף עַל פִּי

כִּי רַבְּנֵי מְזַכֵּרִים לְהֵלֵךְ בְּסֻמוּךְ. כֵּאֵל שׁוֹנֵן
 הַפְּסוּק, 'וְאֵנִי נִתְתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד עַל אֲחִיד אֲשֶׁר
 לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֵרִי בְּחֶרֶבִי וּבְקָשְׁתִּי'. כֵּב. לְשׁוֹנֵן
 רִשׁ"י, 'וְאֵנִי נִתְתִּי לְךָ', לְפִי שְׁאֵתָה טוֹרַח לְהִתְעַסֵּק
 בְּקַבּוּרְתִּי, וְגַם אֵנִי נִתְתִּי לְךָ נִחְלָה שְׁתִּקְבֵר בְּהַ, וְאֵי זו,
 זו שְׁכָם, שְׁנֵאֵמַר (יְהוֹשֻׁעַ כד, לב) 'זֵאת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף
 אֲשֶׁר הֵעֵלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשֶׁכֶם'.
 כֵּן הִרָא"ם הִירָץ, שֶׁבִשְׁעָה שֶׁהֵלֵךְ יוֹסֵף לְקַבּוֹר אֵת
 אָבִיו, כִּבְרָה קִיבֵל מִמֶּנּוּ אֵת הַהִבְטָחָה עַל שְׁכָם, וְנִמְצָא
 שֶׁכָּל הַעֲלָאֵת יַעֲקֹב וּקַבּוּרְתּוֹ, הָיָה לְשֵׁם חֹסֵד בְּלִבְדוֹ.
 וּבְפִירוּשׁ הַרִיב"א עַל הַתּוֹרָה הִירָץ בְּשֵׁם רְבִינוֹ תֵּס,
 שֶׁבִשְׁעָה שְׁאֵמַר לוֹ כֵּן, לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְתַת לוֹ אֵת
 שְׁכָם. וּבִיפֶה תּוֹאֵר הַשְּׁלֹם הִבִּיא תִירוּץ זֶה, וְכִתֵּב
 שִׁיתוֹר נִרְאָה לוֹ, שְׁאִף שְׁהִיָּה בְּדַעְתּוֹ לִיתֵן לוֹ אֵת שְׁכָם,

עַל אַחִידָ' (שם פסוק כב), בְּשָׁבִיל שְׁאֵתָה מוֹרֵחַ לְהִתְעַסֵּק בַּקְבוּרָתִי כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדִי, אִפּי אֲנִי אֶתֵּן לְךָ שְׁכָם לְהַגְדִּיל כְּבוֹדְךָ, כְּדַאֲמַרְיִנֵן בַּמְדַּרְשׁ (ב"ר פה, ג) וּבַגְּמָרָא פֶּרַק קַמָּא דְסוּטָה (יג, ב), שְׁלָפִי שְׁגַנְבוּהוּ מִשְׁכָּם, הֲצַרְכוּ לְהַחְזִירוֹ לְשָׁכָם. וְרֵאוּי שְׁתֵּהִיָּה שְׁלוֹ לְגַמְרִי, כְּדִי שְׁתֵּהִיָּה קְבוּרָה בְּנַחְלָתוֹ דְּוָקָא. שְׁהֲרִי

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אַחִידָ', כְּלוּמַר, בְּשָׁבִיל שְׁאֵתָה עֵתִיד לֵהִיֹּת מוֹרֵחַ לְהִתְעַסֵּק בַּעֲצֻמְךָ בַּקְבוּרָתִי, כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדִי¹¹, עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֹאת, אִפּי אֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶת הָעִיר שְׁכָם, כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדְךָ, וּבַדַּאֲמַרְיִנֵן בַּמְדַּרְשׁ (ב"ר פה, ג)¹², וּבַגְּמָרָא פֶּרַק קַמָּא דְסוּטָה (יג, ב), שְׁלָפִי שְׁגַנְבוּהוּ - אַחֲרֵי יוֹסֵף אֶת יוֹסֵף, מִשְׁכָּם, הֲצַרְכוּ לְהַחְזִירוֹ לְשָׁכָם לְאַחַר מוֹתוֹ שִׁיקְבַר שֶׁם¹³, וְעַל כֵּן רֵאוּי שְׁתֵּהִיָּה הָעִיר שְׁכָם שְׁלוֹ לְגַמְרִי, כְּדִי שְׁתֵּהִיָּה קְבוּרָה בְּנַחְלָתוֹ דְּוָקָא, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְרַבֵּה כְּבוֹדוֹ¹⁴.

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

דוּמָה, לְלִיסְטִים שֶׁנִּכְסוּ לְמִרְתַּף אֶחָד שֶׁל יֵיץ, נִטְלוּ קַנְקַן אֶחָד וְשִׁתּוּ, הֲצִיץ עֲלֵיהֶם בְּעַל הַמִּרְתַּף, אָמַר לָהֶם, יַעֲרֵב לָכֶם, יְבוֹשֶׁם לָכֶם, יִמְתַּק לָכֶם, שְׁתִּיתֶם אֶת הַיֵּיץ, הַחֲזִירוּ אֶת הַקַּנְקַן לְמִקְוָמָה. כֵּן אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁבְטִים, מִכְרַתֶם אֶת יוֹסֵף, הַחֲזִירוּ עֲצֻמֹתָיו לְמִקְוָמָה. דְּבַר אַחֵר, אָמַר לָהֶם יוֹסֵף, לְמִקְוָמָה שֶׁגַּנְבוּהוּ, שֶׁם תְּחִזְרוּנֵי, ע"כ. וְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא, 'קִבְרוּ בְּשָׁכָם', מֵאִי שֶׁנָּא בְּשָׁכָם, אָמַר רַב חַמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִשְׁכָּם גַּנְבוּהוּ, וְלִשְׁכָם נַחְזִיר אַבִּידָתוֹ. כֵּה. פִּירוּשׁ, מֵה שֶׁנִּקְבַּר יוֹסֵף בְּשָׁכָם הִיָּה מִשׁוּם שֶׁמִּשְׁם נִגְבַּב, אִךְ מֵה שֶׁקִּיבַל אֶת הָעִיר שְׁכָם לְנַחְלָה, שֶׁבִּזְהָ נִתְרַבֵּה כְּבוֹדוֹ שֶׁנִּקְבַּר בְּנַחְלָתוֹ, זֶה הִיָּה שֶׁכַר עַל מֵה שֶׁהִתְעַסַּק בַּעֲצֻמּוֹ בַּקְבוּרָתִי יַעֲקֹב לְהַרְבּוֹת כְּבוֹדוֹ.

חֶסֶד שֶׁל אֵמֶת, שְׁלֹא נָתַן לוֹ שׁוּם תַּשְׁלוּם גְּמוּלָה.

וּבְשֵׁתִיָּה יַעֲקֹב בְּסוּף יָמָיו וְרָאָה מַה שְׁעֵתִיד לְהִיֹּת, שְׁנֵאָמַר (שם פסוק כא) 'הִנֵּה אֲנִכִּי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם', וְרָאָה שְׁעֵתִיד יוֹסֵף לְהִתְעַסֵּק בַּקְבוּרָתוֹ, אִזְ אָמַר לוֹ, 'וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד

אֵמֶת', שְׁלֹא נָתַן לוֹ עַל כֵּךְ שׁוּם תַּשְׁלוּם גְּמוּלָה. וּבְשֵׁתִיָּה יַעֲקֹב בְּסוּף יָמָיו, וְרָאָה בְּרוּחַ הַקְדוּשׁ שֶׁעָלָיו, מַה שְׁעֵתִיד לְהִיֹּת, שְׁנֵאָמַר (שם מה, כא)¹⁵ 'הִנֵּה אֲנִכִּי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם', שֶׁנִּרְאָה מִפְּסוּק זֶה, שֶׁכִּבְרָה רָאָה יַעֲקֹב אִזְ בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ אֶת מַה שְׁעֵתִיד לְהִיֹּת, וְכוּדָאִי רָאָה אִזְ גַּם כֵּן, שְׁעֵתִיד יוֹסֵף לְהִתְעַסֵּק בַּעֲצֻמּוֹ בַּקְבוּרָתוֹ, אִפּי שֶׁלֹא נִצְטוּוּהוּ עַל כֵּךְ, אִזְ אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף (פסוק כב), 'וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד עַל

שִׁיּוּסָף לֹא נִשָּׂא אֶת אֲבִיו כִּשֶׁהֲעִלוּהוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְכַל מִקְוָם הוּא לְבַד קְבַר אוֹתוֹ, עֵי"ש. כֵּה. לִשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִכִּי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם'. כֵּה. כְּמִבְּוֹאָר בְּסוּטָה (ט, ב), שִׁיּוּסָף רָצָה לְזַכּוֹת לְקְבוּרָה אֶת אֲבִיו, וְאִפּי שֶׁלֹא הִיָּה אֶחָד מֵהַאֲחִים שֶׁלוֹ גְדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא מֶלֶךְ וְחָשׁוּב מְכֻלָּם, מְכַל מִקְוָם, רָצָה לְהִתְעַסֵּק בַּקְבוּרָתִי אֲבִיו, שֶׁנֵּאָמַר (בְּרַאשִׁית נ, ז), 'וַיַּעַל יוֹסֵף לְקְבוּרָתִי אֶת אֲבִיו וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם רֶכֶב גַּם פְּרָשִׁים'. לְפִיכֵךְ זָכָה לְכְבוֹד גְּדוֹל בַּקְבוּרָתוֹ, שֶׁלֹא נִתְעַסַּק בַּקְבוּרָתוֹ אֶלֵּא מִשֶׁה שֶׁאֵין גְּדוֹל מִמֶּנּוּ. כֵּה. לִשׁוֹן הַמְדַּרְשׁ, 'זֹאת עֲצֻמֹת יוֹסֵף' וְגו' (יְהוֹשֻׁעַ כד, לב), מוֹשִׁלִּים אוֹתוֹ לְמַה הַדְּבַר

'וְהָשִׁיב אֶתְכֶם' מִשְׁמַע שְׁפָל בְּנֵיו וַיְחִזְרוּ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁיפְקֹד אֶת יִשְׂרָאֵל,
וּבְאָמַת כֶּף הָיָה, שְׂאָף עֲצָמוֹת הַשְּׁבֻטִים
עָלוּ עִם יוֹסֵף, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ ז'ל (ב"ר ק, יא).

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

כבודו של יוסף יהיה מרובה מכבוד
השבטים כשיעלו עצמותיהם

וּבְקִשְׁתִּי^ט, שְׁחֵרִי 'וְהָשִׁיב אֶתְכֶם' מִשְׁמַע
שִׁיעֵקֵב רָאָה בְרוּחַ קִדְשׁוֹ, שְׁפָל בְּנֵיו וַיְחִזְרוּ
לְאַחַר מִיתַתֵם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּשִׁיפְקֹד
הַקִּב"ה אֶת יִשְׂרָאֵל^י, וַיִּגְאֹלֵם מִמְצָרִים.
וּבְאָמַת כֶּף הָיָה, שְׂאָף עֲצָמוֹת שֶׁאֵר
הַשְּׁבֻטִים עָלוּ עִם יוֹסֵף מִמְצָרִים לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רְבוּתֵנוּ ז'ל בַּמְדְּרָשׁ
(ב"ר ק, יא)^י. אַךְ מִכָּל מְקוֹם, כְּבוֹדוֹ שֶׁל

וּבִזְהָל מְבוּאָר הַשִּׁיכּוֹת שֶׁל הַפְּסוּקָה
(שם מח, כב) 'וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה
אֲנֹכִי מֵת וְהָיָה אֲלַקִּים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב
אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם', עִם הַפְּסוּקָה
שֶׁלֹּא חֲרָיו 'וַאֲנִי נִתְתִּי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל
אֲחִיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבֵי

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

שְׁבִיִּשְׂרָאֵל. הַיּוֹצֵא מִדְּבַרֵי רַבֵּינוּ, שֶׁעַל עֲצֵם הַקְּבוּרָה
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה רְאוּי לְיוֹסֵף לְקַבֵּל שְׂכָר, וְעַל
כֵּן אָמַר יַעֲקֹב שֶׁבִקְשָׁתוֹ הָיָה חֶסֶד שֶׁל אִמְתּוֹ. וְרַק עַל
מֵה שֶׁהוֹסִיף יוֹסֵף מִעֲצָמוֹ טִירְחָא, שֶׁהוּא עֲצָמוֹ
יִתְעַסֵּק בְּקְבוּרָה לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עַל זֶה הָיָה רְאוּי
שִׁיִּקְבֵּל שְׂכָר לְכַבּוֹדוֹ, וְלִכֵּן קִיבֵּל אֶת הָעִיר שְׂכָם,
שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ שֶׁנִּקְבַּר בְּנַחֲלָתוֹ, וְהָיָה לוֹ
בִּזְהָל שְׂכָר מֵדָה כְּנֻגַד מֵדָה. ל. הַיֵּינוּ עַפ"י מֵה
שֶׁחִדַּשׁ רַבֵּנוּ, שֶׁהַשְּׂכָר הָיָה רַק עַל כֵּךְ שִׁיּוֹסֵף טִרַח
בְּעֲצָמוֹ בְּקְבוּרָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִיו. יִצְוִיין, כִּי דְבַרֵי
רַבֵּנוּ דִּלְחַן נִכְתְּבוּ בְּקִיצוֹר מִמֶּשׁ, וְיִתְכַן שֶׁאֵף נַחֲסָרוּ
כַּמֵּה תִיבּוֹת בְּדְבַרֵינוּ, וּפִירִשְׁנוּ כִּפִּי מֵה שֶׁנִּרְאָה כּוֹוֹנָתוֹ
מִלְשׁוֹנוֹ שֶׁלְפָנֵינוּ. לֹא בְּאֲלִשִׁיךְ (פְּסוּקָה כֹּא)
דְּקִדֵּק בְּכוֹוֹנָת הַפְּסוּקָה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, הֲלֹא יִקְשֶׁה כִּי הִנֵּה
פְּסוּקָה זֹאת הָיָה רְאוּי לֹאמַר לְכָל בְּנֵיו, וְלֹא לְיוֹסֵף לְבַדּוֹ.
וְגַם פְּסוּקָה שֶׁאַחֲרָיו הָיָה רְאוּי לֹאמְרוֹ בְּפָנֵי כָל אַחֲיוֹ,
שִׁידְעוּ כִּי מֵאֲתָנוּ נִהְיָתָה לוֹ יְרוּשָׁתוֹ. וְגַם, שְׁנֵי פְּסוּקִים
אֵלוֹ יִרְאוּ בְּלִתי מְקוֹשְׂרִים כָּלֵל. לֵב. הַכְּתוּב
'וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם', מִתְּפָרֵשׁ לְפִי
פְּשׁוּטוֹ, שִׁחִזִיר אֶת צְאֲצִיאָהֶם שֶׁל הַשְּׁבֻטִים לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. וְכֵן פִּירֵשׁ הַרְד"ק, 'אֲנֹכִי מֵת' - קְרוֹב לְמִיתָה,
וְאֵנִי מְצוּהָ כִּי כְּשִׁישִׁיב ה' אֶתְכֶם, כְּלוֹמֵר, זְרַעְכֶם אֶל
אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם, שִׁיְהִיָּה לָךְ חֵלֶק אֶחָד עַל אֲחִיךָ,
וּרְבִינוּ מְחַדֵּשׁ שֶׁהַכוֹוֹנָה הִיא גַם לְשְׁבֻטִים מִמֶּשׁ,
שֶׁהַקִּב"ה יִחִזִיר אֶת עֲצָמוֹתֵיהֶם. לֵג. לְשׁוֹן
הַמְדְּרָשׁ, 'וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְגו' (בְּרַאשִׁית
נ, כה), שׁוֹמַע אֲנִי מִיַּד, תְּלַמּוּד לֹמַר 'אֶתְכֶם'

וְרָאָה בְּפִירוּשׁ רַבֵּינוּ לְפִרְשַׁת בְּשִׁלַח (אוֹת ה) שֶׁהִרְחִיב
לְבַאֵר עֵינֵן קְבוּרַת יוֹסֵף בְּשְׂכָם. כֹּט. מְצִינוּ
בְּדְבַרֵי הַקְּדוּמוֹנִים שֶׁהִרְחִיבוּ בְּעֵינֵן הַקְּפִידָא שְׂרַאוּי
שִׁיְהִיָּה אָדָם קְבוּרָה בְּחֻלְקוֹ וּנְחֻלָּתוֹ, בִּיפֵה תוֹאֵר הַשְּׁלֵם
(ב"ר שם ד"ה מוֹשְׁלִים) הַבִּיא שְׁמִצְיָנוּ בְּגִמְרָא (ב"ב
קִיב, א) שִׁישׁ הַקְּפִידָא שֶׁלֹּא יִהְיֶה צְדִיק קְבוּרָה בְּקַבֵּר
שֶׁאֵינוֹ שְׁלוֹ, וְכַתּוּב לְגַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁנִּקְבַּר בְּגִבּוֹל
נַחֲלָתוֹ בְּתַמְנַת סַרְח' (יְהוֹשֻׁעַ כד, ל), וְכֵן אֲלַעְזֹר
נִקְבַּר בְּגִבְעַת פְּנַחַס בְּנוֹ' (שם כד, לג). וְעֵיין בִּיפֵה
תוֹאֵר שֶׁדְּקִדֵּק לְפִי זֶה, מְדוּעַ הוֹצֵרֵךְ הַמְדְּרָשׁ לְהַבִּיא
מִשְׁל. בְּנַעֲבֵר יִבֵּק (מֵאֲמַר שֶׁפֶת אִמְתּוֹ פ"ט) הַבִּיא
לְלַמּוּד כֵּן מִמֵּה שֶׁאֲמַר אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ (בְּרַאשִׁית כג,
ט) 'בְּכַסְּףָא מֵלֹא יִתְנַהֵל לִי'. וְכַתּוּב 'זְעוּר, סוּד תִּיקוֹן
הַעֲפֹר בְּעִי לְמִזְבֵּן יִתִּיָּה בְּכַסְּףָא שְׁלִים'. וּבְכַסְּףָא חֲחִים
לְאֲחֵי הַמְהַר"ל ("ב"ב פ"ח) כַּתּוּב, כָּל אָדָם אֲפִילוֹ
הַעֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה הַקְּרַקַּע שֶׁקְבוּרָה בְּתוֹכָהּ
קְנוּי לוֹ בְּכַסְּףָא, וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁאֵין רְשׁוּת לְשׁוֹם
מִשְׁחִית לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִרְשׁוּתוֹ. בְּתַפְאֵרַת צִיּוֹן
(עַל הַמְדְּרָשׁ) כַּתּוּב לְבַאֵר הַטַּעַם שֶׁצִּיּוּה הַקִּב"ה
לְקְבוּרָה אֶת יוֹסֵף דּוּוֹקָא בְּנַחֲלָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
נַחֲלֶקֶת לִי"ב חֻלְקִים שֶׁנִּתְּנָנוּ לִי"ב שְׁבֻטִים עַל פִּי ה',
וְכָל חֵלֶק הָיָה נְאוּת לְשְׁבֻטוֹ כִּפִּי הָרְאוּי לְשׁוֹרֵשׁ
נִשְׁמָתוֹ, כִּידוּעַ, לִכֵּן הַקְּפִידָא הַקִּב"ה שִׁיְהִיָּה יוֹסֵף
קְבוּרָה בְּנַחֲלָתוֹ, שֶׁעַל יְדֵי כֵן תִּהְיֶה מְנוּחָתוֹ בְּכַבּוֹד
יִתֵּר. וְרָאָה שְׁדִי חֲמֹד (מִעֲרַכַת אֲבִילוֹת אוֹת קֶסֶה),
שֶׁהִבִּיא דְבַרֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּטַעַם הַמְּנַהֵג לִיקַח כָּל כָּל
פְּנִים דְּמִים מוֹעֲטִים בְּעַד אַחוּזוֹת קְבָר, אֵף מְעַנִּי

וּמֹשֶׁה הֵעֵלֵם מִמִּצְרַיִם, בְּדַכְתִּיב שִׁיתְעַסֵּק בּוֹ מֹשֶׁה, אֲלֵא וְדָאֵי מִפְּנֵי שְׂיוֹסָף זָכָה בְּעִצְמוֹת אָבִיו וְכו' (סוטה שמות יג, יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עִצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. וְלָמָּה זָכָה יוֹסֵף

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וכך הוא פירוש הפסוקים, וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהִנֵּה אֲלֵקִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם, ואמנם כולכם עתידים שיעלו את עצמותיכם לארץ ישראל, אך בכל זאת כבודו של יוסף יתרבה יותר, לפי שהוא עתיד לטרוח בעצמו בקבורת יעקב אף שלא נצטווה בכך, ולפיכך הוא יקבל את שכם להיות לו לנחלה, ושם יקבר כדי להרבות כבודו, וזהו מה שנאמר מיד בפסוק שלאחריו וַיֵּאמֶר יוֹסֵף לְעַבְדָּיו אֲנִי נִתְּמִי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל אֶחָד אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי.

יוסף היה מרובה מכבודם של שאר השבטים, ומֹשֶׁה רבינו בעצמו, הֵעֵלֵם - את עצמות יוסף מִמִּצְרַיִם, בְּדַכְתִּיב (שמות יג, יט)⁷⁷ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עִצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ⁷⁸, וְלָמָּה באמת זָכָה יוֹסֵף שִׁיתְעַסֵּק בּוֹ מֹשֶׁה בעצמו, אֲלֵא וְדָאֵי מִפְּנֵי שְׂיוֹסָף זָכָה - שרצה לזכות להתעסק בְּעִצְמוֹת אָבִיו וְכו' וטרח בעצמו בקבורתם, כמבואר בגמרא (סוטה שם)⁷⁹. ובשכר זאת, גם כן קיבל יוסף את העיר שכם, כדי שיקבר בנחלתו שגם בזה יתרבה כבודו. ועוד צפה יעקב אבינו באמרו 'והשיב אתכם', שאת עצמות יוסף יעלה משה רבינו עצמו.

ציונים ומקורות

המהר"ל דיסקין זצ"ל (פרשת בשלח ד"ה ויסב), שהיות ויוסף נחלק לשני שבטים, והיות ובני ישראל היו עמוסים בביות מצרים, חשש משה רבנו ע"ה שמא יאמרו שבט לחברו שהם יקחו עצמות יוסף, ואין זה לכבודו של יוסף, לכן לקח משה רבנו ע"ה את עצמות יוסף עמו. וברוא דמאיר (על הפענח רוא, פרשת בשלח סק"ח) כתב, שבתחילה לקחם משה, ואח"כ נשאום שבטו של יוסף, לקיים את השבועה שהשביעם יוסף. וראה עוד בזה במדרש אליעזר (פרשת בשלח סימן ד). ובדברי רבנו אנו למדים טעם מחדוש ונפלא מפני מה זכה יוסף לכך, והיינו שמפני שהתעסק בקבורת אביו בעצמו כדי להרבות כבודו, משום כך נתרבה כבודו שמשה רבנו עסק בהעלאת עצמותיו. לוי דברי הגמרא הובאו לעיל בהערה.

כשתהיו עולין. ומנין אף עצמות של שבטים העלו עמו, שנאמר 'אתכם'. וכן בילקוט שמעוני (בשלח רמז רכז) אמרו, שכל עצמות השבטים נכנסו לארץ, ודרשו מהפסוק והעליתם עצמותי מזה 'אתכם' דייקא. לד. לשון הפסוק, וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עִצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׁבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֲלֵקִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת עִצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם. לה. ובירושלמי (סוטה פ"א ה"י) מבואר, שכל שבט ושבט העלה עצמות ראש שבטו עמו. בנפש דוד (להרב דוד די מודינה זצ"ל, פרשת בשלח ד"ה זוהר ויקח משה) דדק, למה לא עסקו שבטו של יוסף בהעלאת העצמותיו, כשם שעסק כל שבט ושבט בעצמות הנוגעות לשבטו. וביאר בדרך סוד, ששניהם שייכים כאחד בבחינה אחת דו"א, ולכן לא היתה שייכת מצוה זו אלא למשה. וכתב

טו

גַּמְרָא דְּסוּטָה פִּרְק קַמָּא (יג, א), תְּנָא, שֶׁל יַעֲקֹב בְּאוֹתָהּ הַמְעָרָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּ מְהַרְשָׁ"א (שם ח"א ד"ה ומ"ש שבאו), וְעֵינֵי שָׁם, אִיךְ בְּשִׁבִיל זֶה נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהִיְתָה בְּתַחֲלָה.

נְטָלוּ בְּלָם בְּתַרְיָהֶם וְכוּ'.
קָשָׁה, אִם הִיְתָה פּוֹנְתָם לְבֹא לְמַלְחָמָה, כִּדְרֵי לְעַבְב קְבוּרָתוֹ

וְיֵשׁ לֹאמַר, דְּבִלְאוּ הָכִי קָשָׁה עַל יוֹסֵף, לָמָּה הִנִּיחַ כְּתָרוֹ בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל

מאמרם ז"ל
 תנא קלם
 למלחמה
 באו כיון
 שראו כתר
 של יוסף
 תלוי בארנו
 של יעקב
 וכי

זֶרַע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

טו.

יעקב אבינו ראוי למלכות ולא נאמרה בו מיתה

יעקב לְמַלְחָמָה, כִּדְרֵי לְעַבְב קְבוּרָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּאוֹתָהּ הַמְעָרָה - בַּמְעַרְת הַמְּכַפְלָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּ מְהַרְשָׁ"א (ח"א ד"ה ומ"ש שבאו), וְעֵינֵי שָׁם^ט, אִם כֵּן, אִיךְ בְּשִׁבִיל זֶה שָׂרָאוּ אֶת כְּתָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי עַל גְּבֵי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהִיְתָה בְּתַחֲלָה, וְחִזְרוּ בֵּהֶם מִלֵּהִילָחֵם עִם בְּנֵי יַעֲקֹב^י.

הַנַּחַת הַכְּתָר מִזְרָה שֶׁיַּעֲקֹב אֲבִינוֹ עוֹדֵנוּ חַי וְיֹשֵׁ לֹאמַר בְּהַקְדָּם יוֹשֵׁב קוֹשֵׁיָא נּוֹסַפְתָּ, דְּבִלְאוּ הָכִי קָשָׁה עַל יוֹסֵף, לָמָּה נִהַג אֲבִינוֹ גִּינוּנֵי מַלְכוּת וְהִנִּיחַ כְּתָרוֹ בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהָא פְּתִיב (קהלת ה, ח) 'אֵין שְׁלֻטוֹן

כתרו של יוסף

מנע את מלחמת האומות בבני יעקב

אֲמַרוּ בְּגַמְרָא דְּסוּטָה פִּרְק קַמָּא (יג, א), תְּנָא^{יב}, בְּלָם - כָּל מַלְכֵי עֲשׂוּ וְיִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי קְטוּרָה, לְמַלְחָמָה כְּנֹגַד בְּנֵי יַעֲקֹב בְּאוּ, לְמַנּוּע מֵהֶם מִלְּקַבּוּר אֶת יַעֲקֹב בַּמְעַרְת הַמְּכַפְלָה^{יג}, וּבִיּוֹן שְׂרָאוּ הַמַּלְכִּים אֶת כְּתָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִכְנַעוּ בַּפְּנִיָּה וְנִטְלוּ בְּלָם אֶת בְּתַרְיָהֶם וְכוּ', וְתִלְאוּם בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְכַבּוּדוֹ.

וּבִיאוּר דְּבַרֵי הַגַּמְרָא קָשָׁה, שֶׁאִם הִיְתָה פּוֹנְתָם שֶׁל מַלְכֵי הָאוּמוֹת, לְבֹא עַל בְּנֵי

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בְּאוּ בְּנֵי חַת הַתְּעוּרָר עִמָּהֶן עַל הַקְּבוּרָה. לֹט. בְּעֵינֵי יַעֲקֹב (סוטה יג, א) בִּיאַר עוֹמֵק הָעֵינַי, שֶׁנִּכְנַעוּ מִפְּנֵי יוֹסֵף שְׁפָרַס אֹתָם בְּשָׁנוֹת הָרַעֲב. מ. לְשׁוֹן הַגַּמְרָא, הָכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, יַעֲקֹב אֲבִינוֹ לֹא מֵת, אֲמַר לִיָּה וְכִי בְּכַדִּי סַפְדוּ סַפְדֵּינֵיָא וְחִנְטוּ חִנְטֵיָא וְקַבְּרוּ קַבְּרֵיָא, אֲמַר לִיָּה מְקָרָא אֲנִי דוֹרֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיהו ל, י) 'זֹאתָה אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב נֹאֵם ה' וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעַךְ מִרְחוֹק וְאֵת זֶרַעךְ מֵאֶרֶץ שְׁבִי'ִם, מְקִישׁ הוּא לְזַרְעוֹ מֵה זֶרַעוֹ בְּחַיִּים אִף הוּא

לו. כמבואר בדברי רבנו להלן בסמוך בשם מהרש"א (סוטה יג, א ח"א ד"ה ומ"ש שבאו). לח. לשון מהרש"א, ומה שאמרו שבאו כולם למלחמה כו', מפורש בבראשית רבה עיין שם, והוא שבאו שלא יקבר יעקב במערת המכפלה כדלקמן. נראה עוד בגמרא (סוטה יג, א) שעשו יצא לעכב את קבורת יעקב במערת המכפלה, בטענה שכבר נטל יעקב חלקו בקבורתה של לאה במערה. ובמדרש רבה איתא (בר"ר צח, יז), בשעה שעלו לקבור את אבינו יעקב

בְּעֶצְמָם הַדְּבָר הַזֶּה שְׁיַעֲקֹב עֲדוֹן הוּא חַי,
וְנִתְיָרָאוּ, וּמִשׁוּם הָכִי נִהְפְּכָה דַעְתָּם
מִמָּה שֶׁהָיָה בַתְּחִלָּה, שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שְׁמַת
יַעֲקֹב.

וְהַמַּעַם הוּא, שֶׁהָרִי הַשְּׁלֵשָׁה אָבוֹת
תִּקְנֵנו הַפְּגָם שֶׁעָשָׂה אָדָם
הָרִאשׁוֹן בְּעִבּוּרָה זָרָה גְלוּי עֲרִיזוֹת
וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעִשְׂרָה

יַעֲקֹב, וְהָא פְתִיב (קהלת ה, ח) 'אִין שְׁלִטוֹן
בְּיוֹם הַמָּוֹת'.

וְצָרִיךְ לֹמַר, שֶׁרְצָה לְהַנִּיחַ כְּתָרוֹ עַל
אָרוֹנוֹ, כְּדִי לְרַמֵּז שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ
לֹא מָת (תענית ה, ב), וְזֶה הוּא סִימָן מִכְּהֵק,
שְׁדוּקָא הוּא רְאוּי לְקַבֵּר בְּמַעְרַת
הַמְּכַפְּלָה וְלֹא עָשׂוּ.
וְכִיּוֹן שְׁאוֹתָם הַמְּלָכִים רְאוּ זֶה, הִבְיָנוּ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַמְּכַפְּלָה, וּמַחֲמַת כֵּן נִתְיָרָאוּ מִלְּהַלֵּחַם
עַמּוֹם וּלְמַנּוּע קְבוּרָתוֹ בַּמַּעְרָה. וּמִשׁוּם הָכִי
נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהָיָה בַתְּחִלָּה, שֶׁהָיוּ
סְבוּרִים שְׁמַת יַעֲקֹב, וְאִין לוֹ זְכוּת קְדִימָה
לְהִיקָבֵר בַּמַּעְרַת הַמְּכַפְּלָה.

הַאֲבוֹת נִקְבְּרוּ אֲצֵל אָדָם הָרִאשׁוֹן
לְפִי שְׁתִּיקָנו אֶת פִּגְמוֹ

וְהַמַּעַם שֶׁהִקְרוּי חַי בְּמִיתָתוֹ, הוּא
הָרִאוּי לְהִקְבֵּר בַּמַּעְרַת הַמְּכַפְּלָה, הוּא,
שֶׁהָרִי הַשְּׁלֵשָׁה אָבוֹת - אֲבָרָהם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב, תִּקְנֵנו אֶת הַפְּגָם שֶׁעָשָׂה אָדָם
הָרִאשׁוֹן בַּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת, בְּעִבּוּרָה זָרָה,
גְלוּי עֲרִיזוֹת, וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים²⁰, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב

בְּיוֹם הַמָּוֹת, וְאִין נוֹהֲגִים מִלְּכוּת לְאַחַר
מִיתָה.

וְצָרִיךְ לֹמַר, שְׁיִוֹסֵף רְצָה לְהַנִּיחַ כְּתָרוֹ
עַל אָרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, כְּדִי לְרַמֵּז שֶׁעוֹדֵנו
רְאוּי גַם עַכְשֵׁיו לְמִלְכוּת, וְזֶהוּ סִימָן
שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת וְהוּא חַי לְעוֹלָם
(תענית ה, ב)²⁰, וְזֶה שֶׁעוֹדֵנו בְּחַיִּים הוּא סִימָן
מִכְּהֵק שְׁדוּקָא הוּא רְאוּי לְקַבֵּר בְּמַעְרַת
הַמְּכַפְּלָה, וְלֹא עָשׂוּ וְכַדְלָהֵלֵן.

וְכִיּוֹן שְׁאוֹתָם הַמְּלָכִים רְאוּ זֶה שֶׁהַנִּיחַ
יוֹסֵף אֶת כְּתָרוֹ עַל גְּבֵי אָרוֹנוֹ, הִבְיָנוּ
בְּעֶצְמָם הַדְּבָר הַזֶּה שְׁיַעֲקֹב עֲדוֹן הוּא חַי²⁰,
וְלִפְיֵךְ הוּא הָרִאוּי לְהִיקָבֵר בַּמַּעְרַת

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

(פְּרֻשַׁת בְּהָר קִיָּא, ב) שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן פָּגַם בְּשִׁלְשֵׁתָם,
עַד שֶׁבָא אֲבָרָהם אֲבִינוּ וַיִּשְׁכַּר צִלְמִים שֶׁל אֲבִיו, וּמִסֵּר
נַפְשׁוֹ בְּאוֹר כְּשָׁדִים וַתִּיקֵן חֲטָא עִבּוּדָה זָרָה. וַיִּצְחָק
מִסֵּר נַפְשׁוֹ לְשַׁחֲטָה, וַתִּיקֵן שְׁפִיכוֹת דָּמִים. וַיַּעֲקֹב
תִּיקֵן גִּילּוּי עֲרִיזוֹת בְּכֵךְ שֶׁעָבַד עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים בְּשִׁבְלֵי
רַחֵל עֵי"ש. מִגַּזְזֵי זֶה לְשׁוֹנוֹ (בְּקִצְרָה) שֶׁל עֲשָׂרָה
מֵאֲמָרוֹת (פְּרָקִים יז-יח), הַמְּרַגְלִית שֶׁהִיָּתָה תְלוּיָה
בְּצוּאָרוֹ (ב"ב טז, ב) וְכוּ', וְכֵל חוּלָה הַנֶּפֶשׁ הַרוּאָה
בְּתַהֲרָתָהּ, מִיָּד מִתְּרַפָּא מַעֲוֹן עִבּוּדָה נִכְרִיָה שֶׁלִּקְחָה שְׁמִין
מִנְהוּ בְעֵטְיוֹ שֶׁל נַחֲשׁ וְכוּ', וְכַשִּׁיָּהּ אֲבָרָהם אֲבִינוּ ע"ה
מִבְּקַשׁ רַחֲמִים עַל סְדוּם אֲמַר 'זֹאנְכִי עֶפְרָא וְאֶפְרָא'

בְּחַיִּים. מֵא. וְאִין שְׁיִיךְ לֹמַר בּו 'אִין שְׁלִטוֹן
בְּיוֹם הַמָּוֹת', כִּי לֹא נִאֲמַרְהָ בּו מִיתָה, וְעוֹדֵנו בְּחַיִּים.
מִב. בְּגַמְרָא (סְנַהֲדְרִין נו, ב) דְּרַשׁוּ בְּפִסְקוֹ (בְּרַאשִׁית
ב, טז) 'וַיִּצַּח ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לְאַמְר', 'אֱלֹהִים' זֶה
אֲזַהֲרַת עִבּוּדָה זָרָה, 'עַל הָאָדָם' זֶה אֲזַהֲרַת שְׁפִיכוֹת
דָּמִים, 'לְאַמְר' זֶה אֲזַהֲרַת גִּילּוּי עֲרִיזוֹת. וּבְשׁוֹלְשֵׁתָם
פָּגַם, בְּעִבּוּדָה זָרָה, כְּשִׁבְקָשׁוֹ כָּל הַמְּלָאכִים
לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָיו (ב"ר ח ז). בְּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, כְּשִׁגְרָם
מִיתָה לְכָל בְּאֵי עוֹלָם (בְּמַדְב"ר כג יג). בְּגִילּוּי עֲרִיזוֹת,
כְּשֶׁלֶּא הִמְתִּין מִלְּבוֹא לְאַשְׁתּוֹ עַד הַשְּׁבַת (פְּרִי עֵץ חַיִּים
שֶׁעַר ר"ה פ"א). וְעַנְיָן זֶה מְבוּאָר בְּאַרְיִכוֹת בְּזוּהַר

לְעֵלְמָא (וזהר פרשת בראשית, לה, ב), וַיַּעֲקֹב
תָּפַס בְּאֵילָנָא דְחַיִּי (וזהר פרשת בשלח מח, ב),
מִשׁוּם הָכִי אֵיתָא בְּזִהַר פְּרֻשַׁת וַיִּשְׁלַח דָּף
קַס"ח (עמוד א), דְּמֵאן דְּחַיִּי יַעֲקֹב בְּחֵלְמָא,
חַיִּין מִתּוֹסְפֵן לֵיהּ, וַעֲיִין שָׁם.

מֵאֲמֻרוֹת מֵאֲמֵר חֲקוֹר דִּין חֶלֶק ג' פֶּרֶק
י"ז, וַעֲיִין שָׁם, וְשִׁבְחָן שְׁל אָבוֹת הוּא
יַעֲקֹב, כְּדֵאֵיתָא בְּזִהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת
(פרשת חיי שרה קלג, א; ויצא קסג, ב), וְלֹא עוֹד,
אֵלָא שְׂאָרְם הֲרֵאשׁוֹן הֵבִיא אֵילָנָא דְמוֹתָא

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

וְאֵילוּ יַעֲקֹב תָּפַס וְנֵאחַז בְּאֵילָנָא דְחַיִּי -
בַּעַץ הַחַיִּים (וזהר פרשת בשלח מח, ב)¹⁰, וּבִכְךָ
תִּיקֵן אֶת חֲטָאוֹ שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, שֶׁהֵבִיא
מִיֵּתָה לְעוֹלָם. וּמִשׁוּם הָכִי, אֵיתָא בְּזִהַר
פְּרֻשַׁת וַיִּשְׁלַח דָּף קַס"ח (עמוד א), דְּמֵאן דְּחַיִּי
יַעֲקֹב בְּחֵלְמָא חַיִּין מִתּוֹסְפֵן לֵיהּ - מִי
שְׂרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בַּחֲלוּמוֹ, סִימֵן הוּא
שְׁנִיתוֹסְפוֹ לוֹ שְׁנוֹת חַיִּים, וַעֲיִין שָׁם¹¹.

הַרמ"ע מִפֵּאנּוּ, בַּעֲשֵׂרָה מֵאֲמֻרוֹת, מֵאֲמֵר
חֲקוֹר דִּין חֶלֶק ג' פֶּרֶק י"ז, וַעֲיִין שָׁם¹². וְהָרִי
שִׁבְחָן שְׁל אָבוֹת וְהַמּוֹבַחֵר שְׁבָהֶם, הוּא
יַעֲקֹב, כְּדֵאֵיתָא בְּזִהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (פרשת
חיי שרה קלג, א; ויצא קסג, ב)¹³. וְלֹא עוֹד, אֵלָא
נִתְחַד יַעֲקֹב בְּכַךְ, שְׂאָרְם הֲרֵאשׁוֹן בַּחֲטָאוֹ
הֵבִיא אֵילָנָא דְמוֹתָא לְעֵלְמָא - אֶת אֵילָן
הַמּוֹת לְעוֹלָם (וזהר פרשת בראשית, לה, ב)¹⁴,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

לְעוֹלָם, וְזֶה לִשְׁוֹן הַזּוֹהַר (בְּרֵאשִׁית לֵה, ב), אֵילָנָא דֵּא
אֵילָנָא דְמוֹתָא אִיהוּ (כְּמָה דְכָתִיב (בְּרֵאשִׁית ב, יז)
וַיַּעֲמֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ), מֵאֵן דְּנִטִּיל
לֵיהּ בַּחֲלוּדוֹי מִיֵּית, דֵּהָא סָמָא דְמוֹתָא נִטִּיל (בְּגִין
דֵּאִיהוּ מִפְּרִישׁ לֵיהּ מִן חַיִּין), וְעַל דֵּא כִּי בְיוֹם אַכְלָךְ
מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. [עַץ הַדַּעַת הוּא אֵילָן הַמוֹת, (כְּמוֹ
שְׁכָתוֹב וַיַּעֲמֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ) מִי
שְׁלוֹקָה אוֹתוֹ לְבַדּוֹ בְּלִי עֵץ הַחַיִּים סוֹפוֹ לְמוֹת, שֶׁהָרִי
סֵם הַמוֹת לָקַח (בְּשִׁבְלִי שֶׁהוּא מְבַדִּיל אוֹתוֹ מִן הַחַיִּים),
וְעַל זֶה נֹאמֵר כִּי בְיוֹם אַכְלָךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת].
מִזֶּה לִשְׁוֹן הַזּוֹהַר (פְּרֻשַׁת בְּשִׁלַּח מַח, ב), יַעֲקֹב אַחִיד
בְּאֵילָנָא דְחַיִּי דְלִית בֵּיהּ מוֹתָא לְעֵלְמִין, דְּכָל חַיִּין
בַּהוּוֹא אֵילָנָא אֲשַׁתְּכַלְלוּ, וְיֵהֵב חַיִּין לְכָל אֵינּוֹן דֵּאֲחִידִין
בֵּיהּ, וּבְגִין כֵּךְ יַעֲקֹב לֹא מִית. [יַעֲקֹב נֵאחַז בַּעַץ הַחַיִּים
שְׁאִין בּוֹ מִיֵּתָה לְעוֹלָם, שְׁכָל הַחַיִּים נִתְקַנו בְּאוֹתוֹ הָעֵץ,
וְהוּא הַנּוֹתֵן חַיִּים לְכָל אֵלוֹ שְׁנֵאחֲזִים בּוֹ, וְעַל כֵּן אֲמַר
חַיִּין יַעֲקֹב אֲבִינוֹ לֹא מֵת]. מִזֶּה לִשְׁוֹן הַזּוֹהַר,
יַעֲקֹב אֵילָנָא דְחַיִּי הוּוֹה וְכוּ', אֲמַר רַבִּי יִיסָא, אֲנָא
שְׁמַעְנָא, דְּכָל מֵאֵן דֵּאֲשַׁתְּכַל בַּחֲלָמְיָה, וְחָמָא לֵיהּ
לִיעֲקֹב מְקַסְטֵר בְּקוֹסְפוֹי, חַיִּין אֲתוֹסְפֵן לֵיהּ. [יַעֲקֹב הִיָּה
עַץ הַחַיִּים וְכוּ', אֲמַר רַבִּי יִיסָא אֲנִי שְׁמַעְתִּי שְׁכָל מִי
שְׂרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בַּחֲלוּמוֹ, וְרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בְּיוֹפּוֹ
וּבְזוּהָרוֹ, חַיִּים נִתּוֹסְפוֹ לּוֹ]. מִזֶּה לִשְׁוֹן הַגְּמֵרָא

(בְּרֵאשִׁית כח, יז), פִּירוּשׁ, 'עֵפֶר' מִן הַיְצִירָה הֲרֵאשׁוּנָה
שְׁנֵלוּה אֵלּוֹי כְּאֲמֹר, 'וּאֶפֶר' מֵאוֹר כְּשָׂדִים, שְׁקִיִּים
בַּעֲצָמוֹ 'פְּסִילֵי אֱלֹהִים תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ' (דְּבָרִים ז, כה),
מִמָּה שֶׁבִקְשׁוּ כָל הַבְּרִיּוֹת לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאָדָם
הֲרֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קָבְלוּ, נִמְשַׁךְ טַעוּתָן זֶה לְהֵם
מֵאֲכִילָתָם עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהִמְרִיד אוֹתָם לְשָׁמַיִם וְכוּ'.
בְּהַעֲקֵד יַעֲקֹב עַל גְּבֵי הַמְּדוּבָה, נִעֲקֵד עֲמוֹ רוּחוֹ שֶׁל אָדָם,
וְכוֹפֵר בְּרִיתוֹ אֶת מוֹת, מַעֲוֹן שְׁפִיכוֹת דַּמִּים שְׁנִכְלַל
בַּעֲטִיּוֹ שֶׁל נַחֲשׁ. וְעוֹן גְּלוּי עֲרִיּוֹת, כְּבַר זָכְרֵנוּ שְׁנַעֲשֵׂה לוֹ
פּוֹעַל דְּמִיּוֹנֵי בַּחֲפֹזתוֹ שֶׁל אָדָם לְהִזְקֵק לְאִשְׁתּוֹ, וּמִשֵּׁם
נִמְשַׁכָּה לוֹ תְּקֵלָה אַחֵר תְּקֵ"ל שְׁנָה, שֶׁהוּלִיד מְלִילִין
רוּחִין וְשִׂדִין, כְּמֵאֲמֵר חַיִּין (עִירוּבֵין יח, ב) וְכוּ', וְנִתְקַן
אוֹתוֹ עוֹן בְּשׁוֹפְרֵיהּ דִּיעֲקֹב מַעֲיִן שׁוֹפְרֵיהּ דֵּאֲדָם הֲרֵאשׁוֹן
(כ"מ פד, א), אֲשֶׁר הִפְקֵד אֲתוֹ, הִיא נִשְׁמַתוֹ אֲשֶׁר
הִגְלַתָּה עֲמוֹ לְחָרֵן, בְּצִאתוֹ לְחֹזֵר עַל אֲבֹדָתוֹ, וְהוֹתֵרָה
לוֹ שֵׁם שְׁתֵּי אַחִיוֹת בְּקְדוּשָׁה וּבְהַזְדַּמְנוּת. מִד. כֵּן
הוּא בְּזוּהַר (פְּרֻשַׁת חַיִּי שְׂרָה), יַעֲקֹב דֵּאִיהוּ שְׁבָהָא
דֵּאֲבָהֵן. וְעוֹד אֵיתָא בְּזוּהַר (פְּרֻשַׁת וַיַּצֵּא), יַעֲקֹב אִיהוּ
תוֹשְׁבֵהָא דֵּאֲבָהֵן, וְאִיהוּ כְּלָלָא דְכֻלְהוֹ. [נּוֹבָא וְרֵאָה,
יַעֲקֹב הוּא בַּחֲרִי הַאֲבוֹת, וְהוּא כּוֹלֵל אֶת כּוֹלָם]. וַעֲיִין
עוֹד בְּמִדְרַשׁ (ב"ר עו, א), הַבְּחֹר שְׁבָאבוֹת זֶה יַעֲקֹב
שְׁנֵאֲמֵר (תְּהִלִּים קְלָה, ד) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה.
מִזֶּה אָדָם הֲרֵאשׁוֹן בְּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת הֵבִיא מִיֵּתָה

(ה, ב), מה זָרְעוּ בְּחַיִּים אִף הוּא בְּחַיִּים. ועוד, לְפִי שֶׁהוּא גָמַר הַתְּקוּן, מֵה שְׂאִין בֶּן אֲבֵרָהּם וַיִּצְחַק, שְׁלֹא תִקְנוּ אֶלֶּא עֲבוּדָה זָרָה וְשִׁפְיֹת דְּמַיִם, וְעֵדִין נִשְׁאָר לְתַקֵּן גְּלוֹי עֲרִיזוֹת.

וּבְהִכִּי נִיחָא מַה שְׁכַתְּב הָעֵינִן יַעֲקֹב
(סוּטָה שם), שְׁהִל"ו בְּתָרִים הֵם לְרַמּוֹ שְׁנֵי פְעָמַיִם ח"י ח"י, בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אֲבִינוּ לֹא מַת, וְהוֹקֵשׁ הוּא לִזְרַעוּ, מֵה זָרְעוּ בְּחַיִּים אִף הוּא עֲצַמוּ בְּחַיִּים¹, וְרַמְזוּ יֵשׁ בְּדַבָּר, כִּיּוֹן שְׁכַל זֶרַעוּ כַּשְּׂרִים וְחֻשׁוּבִים חַיִּים, לְפִיכֵךְ גַּם הוּא עֲצַמוּ אִינוּ מַת לְעוֹלָם הוּא בְּחַיִּים.

שִׁבְחוּ שֶׁל יַעֲקֹב מִשׁוּם שִׁגְמַר אֶת הַתִּיקוּן

וְעוֹד טַעַם שֶׁהִיָּה יַעֲקֹב מִשׁוּבַח מֵאֲבוֹתָיו, לְפִי שֶׁהוּא גָמַר הַתְּקוּן שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, מֵה שְׂאִין בֶּן אֲבֵרָהּם וַיִּצְחַק שְׁלֹא תִקְנוּ אֶלֶּא פִגְם עֲבוּדָה זָרָה וְשִׁפְיֹת דְּמַיִם, וְעֵדִין הִיָּה נִשְׁאָר לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם שֶׁל גְּלוֹי עֲרִיזוֹת². וְכִיּוֹן שֶׁהוּא הַשְּׁלִיִם תִּיקוּן הַפְּגָם שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, גְּדוּלָה מַעֲלָתוֹ עַל אֲבוֹתָיו.

וּמַעֲתָהּ, הוּאִיל שֶׁהָאֲבוֹת תִּקְנוּ הַפְּגָמִים שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, מִן הַרְאִיוּ הוּא שִׁיְהִיוּ נִקְבְּרִים אֶצְלוֹ בְּמַעֲרָה, לֹא כֵן עָשׂוּ, שֶׁאֲדַרְבָּא קַלְקַל וְלֹא תִקֵּן כְּלוּם.

וְעַקְר הַשִּׁבְחָה שֶׁל יַעֲקֹב הֵינּוּ לְפִי שֶׁהִיָּתָה מִפְּתוֹ שְׁלֵמָה, שְׁלֹא הָיָה שׁוּם דְּפִי בְּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָר הָאֲבוֹת, וּמִשׁוּם הִכִּי אֲמָרוּ בְּפִרְק קַמָּא דְּתַעֲנִית

וּמַעֲתָהּ, הוּאִיל שֶׁהָאֲבוֹת תִּקְנוּ אֶת הַפְּגָמִים שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, מִן הַרְאִיוּ הוּא שִׁיְהִיוּ נִקְבְּרִים אֶצְלוֹ בְּמַעֲרָה. אֲבָל לֹא כֵן עָשׂוּ, שֶׁאֲדַרְבָּא קַלְקַל וְלֹא תִקֵּן כְּלוּם, וּמִשׁוּם כֵּךְ בּוֹדָאִי אִינוּ רְאוּי לִהְיוֹת קְבוּר בְּמַעֲרָה אֶצֶל אָדָם הַרְאִשׁוֹן.

יַעֲקֹב הוּא בַחִיר הָאֲבוֹת וְנַחֲשֵׁב חֵי לְפִי שִׁמְטָתוֹ שְׁלִימָה

וְעַקְר הַשִּׁבְחָה שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר מִשְׁאֵר הָאֲבוֹת, הֵינּוּ, לְפִי שֶׁהִיָּתָה מִפְּתוֹ שְׁלֵמָה, כְּלוּמֵר שְׁלֹא הָיָה שׁוּם דְּפִי - פִּגְם וְחֻסְרוֹן בְּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָר הָאֲבוֹת שֶׁהִיָּה דּוּפִי בְּבָנֵיהֶם, וּמֵאֲבֵרָהּם נוֹלַד יִשְׁמַעֲאֵל, וּמִיִּצְחָק נוֹלַד עֲשׂוֹ³, וּמִשׁוּם הִכִּי אֲמָרוּ בְּגִמְרָא, בְּפִרְק קַמָּא דְּתַעֲנִית (ה, ב), יַעֲקֹב

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

יִשְׁמַעֲאֵל וְכַל בְּנֵי קְטוּרָה, יִצְחָק יִצָּא מִמֶּנּוּ עָשׂוּ וְכַל אֲלוּפֵי אָדוּם, אֲבָל יַעֲקֹב מִטְּתוֹ שְׁלִימָה כָּל בְּנָיו צְדִיקִים, הִדָּא הוּא דְכֵּתִיב (בְּרֵאשִׁית מ"ב, י"א) 'כֹּלְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נִחְנוּ'. מַטְ. כִּי בְּכָל דּוֹר יֵשׁ מִזְרַעוֹ בְּחַיִּים, וְהוֹקֵשׁ הוּא לִזְרַעוֹ, וְכַמוֹ שֶׁהֵם בְּחַיִּים אִף הוּא חָשׁוּב תְּמִיד בְּחַיִּים. ג. כְּפִי שֶׁהַתְּבָאָר בְּסִפְרָ עֲשָׂה מֵאֲמוֹת שֶׁהוּבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ.

(שַׁבַּת קָמו, א), דָּאֵמַר רַבִּי אַבָּא בַר כְּהָנָא, עַד שֶׁלִּשְׁתֵּי דוֹרוֹת לֹא פְסָקָה זֹהֵמָא מֵאֲבוֹתֵינוּ, אֲבֵרָהּם הוֹלִיד אֶת יִשְׁמַעֲאֵל, יִצְחָק הוֹלִיד אֶת עָשׂוּ, יַעֲקֹב הוֹלִיד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי שְׁבַטִים שֶׁלֹּא הִיָּה בְּהֵן שׁוּם דּוּפִי, ע"כ. וְכֵן הוּא בְּמִדְרַשׁ (וִיק"ר לו, ה), וְלֵמָּה נִאֲמַר (וִיקְרָא כו, מ"ב) בְּאֲבֵרָהּם וּבִיִּצְחָק 'אִף', וְלֹא נִאֲמַר בִּיעֲקֹב 'אִף', עַל יְדֵי שֶׁהִיָּתָה מִטְּתוֹ שְׁלִימָה לְפָנָיו, אֲבֵרָהּם יִצָּא מִמֶּנּוּ

 זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

המתבאר אתי שפיר מאד, שהנחת הכתרים היה להודיע שיעקב לא מת ונשאר חי, וכיון שהוא חי לעולם, יש להם לפסוק ממלחמתם עם בני יעקב, כי זה מוכיח שתיקן בשלימות את ענין חטאו של אדם הראשון, והוא הראוי להיקבר במערת המכפלה ולא עשו.

וּבְהֵבִי נִיחָא - ובזה מובן, מֵה שְׁכָתָב הָעִיּוֹן יַעֲקֹב (סוטה שם), שְׁחַל"ו בְּתָרִים שתלו המלכים על ארונו של יעקב, הֵם לְרִמּוֹ - בגימטריא שְׁנֵי פְּעָמִים ת"י ת"י - שעולה בגימטריא ל"ו, כי יעקב אבינו חי בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְחִי גַם בְּעוֹלָם הַבָּא. ולכאורה אין מובן שייכות רמז זה לכאן. אולם לפי

גבורת שעשון סיפורי ישועה

שיחה מיוחדת שהתקיימה בין משתתפי השיעור הוותיק והקבוע
מדי יום חמישי בבית המדרש סטריקוב בירושלים

**מוגש לקראת הילולת הצדיק הנודע מרעננה זצוק"ל
שחל ביום שישי ערב שבת פרשת ויחי י"ג טבת**

ההחלטה שהתקבלה על גבי קברו של הצדיק מרעננה זצוקלה"ה

ברוך השם רואים ישועות!!! כן, כן, ברכת הזרע שמשון מתקיימת.

אלו היו דבריו של אחד ממשתתפי השיעור בבית המדרש סטריקוב בירושלים, כליל שישי י"ג טבת תשפ"ב, יום הילולת הרה"ק רבי יצחק הוכרמן זצ"ל 'הרב מרעננה', אשר נודע בישראל כפועל ישועות וכבעל מופת. הדברים נאמרו בהתרגשות רבתית בפני קהל משתתפי השיעור, אשר ציפו בדומיה לשמוע את הסיפור שעומד מאחורי הדברים אשר נאמרו בטון נרגש ובלתי שיגרתי.

וכה היו דבריו: אחי ורעי היקרים היה זה כיום י"ג חודש טבת לפני שנים ספורות, כשהספר המסוגל זרע שמשון עדיין לא היה נחלת הכלל כהיום, והיו רבים שדבר שמעו של הספר עדיין לא בא לאזניהם, באותה העת הוצרכתי לישועה גדולה בענין אישי, התפללתי מעומק ליכי לפני הקב"ה שיצילני ויושיעני. תוך כדי שהייתי שקוע באמידת תהלים, לפתע נזכרתי שהיום חל הילולת הצדיק המפורסם רבי יצחק הוכרמן המקובל מרעננה זצוקלה"ה, עלה ברעיוני לעלות לירושלים לפקוד את מקום קברו אשר בהר המנוחות, ולהתפלל לזכות לדבר ישועה ורחמים.

ממחשבה למעשה, קמתי ועליתי אל המקום הקדוש, וכעבור מספר שעות אני מוצא את עצמי ניצב בסמוך למקום מנוחת הצדיק. מיד כשנכנסתי למתחם האוהל נגשתי לקחת ספר תהלים והנה אני רואה בסמוך לספרי התהלים גליון עם דברי תורה מתוך הספר המסוגל זרע שמשון.

השתוממתי למראה עיני!!! באותם ימים אחד מחברי המליץ לי ללמוד בספר זרע שמשון בכדי לזכות לישועה וברכה, אולם היות שלא הכרתי את הספר, התחכטתי אם לעשות בו קביעות. והנה עתה כרגעים שאני בעיצומו של תפילה למען ישועה דחופה זימן לי הקב"ה את הזרע שמשון לפני.

הרגשתי השגחה פרטית באופן הברור ביותר, חשתי כמו שהקב"ה אומר לי "בני היקר תלמד זרע שמשון ותראה ישועה".

באותו הרגע קיבלתי על עצמי קבלה מוחלטת לעסוק בעצמי בדברי תורתו של הזרע שמשון ואף לזכות את הרבים בכך, ההרגשה שהייתה לי שבזכותו של הרב הוברמן זצוקלה"ה אזכה לראות בעז"ה את הישועה בכוחו של הזרע שמשון. ואכן לאחר יומיים (!!!) זכיתי לראות את ישועתי. והיה הדבר לפלא איך שבצורה פלאית בכוחו של הצדיק זכיתי להתחיל להגות בדברי תורתו של בעל הזרע שמשון ולזכות לישועה הגדולה.

אחד מהאברכים החשובים שהיה במקום ושמע את הסיפור הוסיף ואמר: פלאי פלאות נעשים כאן, שהרי כידוע מתוך דבריו הנשגבים של הרה"ק רבי יצחק הוברמן זצ"ל בספרו 'בן לאשרי - ברכה משולשת' (פרשת קרח), מתגלה ומאיר אור תעלומות קדושת ומעלת ספר הקדוש 'זרע שמשון' אשר בדרך פלא כשנים האחרונות התפרסם והתקבל בקרב רכבות אלפי ישראל מקצה העולם עד סופו, ובדבריו אנו למדים את הסוד הגדול שמתחולל עם הספר הקדוש והמסוגל זרע שמשון, וזה לשון קדשו: 'ולענ"ד נראה, שמזמן חתימת תורתינו הקדושה והתלמוד ששם נזכרים כל נשמות חדשות והגלגולים, נותן הקב"ה לתלמידי חכמים כח החידוש, וכל דבר על ידי צירופים חדשים יש בהם אחיזה לנשמות מגולגלות חדשות. ועל כן תראה פלא, שיש ספרי גדולי ארץ יקרים מפז, ואין לומד בהם. וספרים מקטנים, שממש חוטפים אותם ונדפסים כמה פעמים. ולדעתי, בספרים שנמצאים צירופי נשמות שבאותו הדור, יש להם קונים כי נמשכים הנשמות אחריו. וספר שכבר אותן הנשמות עברו מהעולם, אין להם קונה ולומד וכו', דזהו כמו במלאכי השרת, שיש קיימים כמיכאל וגבריאל, ויש חרתין נבוט לצפרא, ואחר כך חלפין, וכמו כן בספרים. אבל גם זה, לפעמים אחר כמה דורות בא גלגול אותן נשמות, ומבקשים ומדפיסים עוד הפעם אותו הספר, וכשתעיין היטב בזה, תראה פלאות התמים העות, איך מנהיג העולם על ידי תורתנו הקדושה'. עכ"ל.

משתתף נוסף ששמע את דברי הרה"ק בעל ברכה משושלת סיים ואמר: אין ספק שהדברים מתאימים ומכוונים על ספרי רבינו הקדוש ה'זרע שמשון', אשר באופן בלתי מוסבר, לאחר מאות שנים מאז שהודפס לראשונה, נתפרסם ואלפים ורכבות הוגים בספרו בחיכות ובמתקוות, וכודאי יש בדבר זה השגחה עליונה וכדברי הצדיק מרעננה. וכשרואים איך שהזרמן בהשגחה פרטית ביום הילולתו ובמקום קברו של הצדיק מרעננה לקבוע קביעות בספר זרע שמשון, הדבר מפליא שבעתיים.

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

